

Poplinsky

K. Vijnam Karmora

Vol. I.

1821

Vol. I.

Vol. I.

Majetek Voj. Hapthalz.

last II

1. Náboženská poměry v předstarověké on a ve Starově
[Ústava kulturní.]

Národnost starověké rodáky bude snad
najít, kteří amívy v náboženském životě převládli
jako předkové v předstarověké on [Plešnici] a
po jejím zániku ve Starově.

Čechové našli a tedy i obyvatelé předstaro-
věké on byli až do 9. stol. slovanského pohan-
ského náboženství. To náboženství donesli se
s sebou ze staré vlasti. Víme o nich, že brněli
jako staou nově, neměli proto ani chrámů.
Bohy uctívali ve volné přírodě, pod povrátnými
stromy, soláři pod lipami, v povrátných hájích,
u studánek a pod. Oběti bohům přinášeli zpra-
vidla nejstarší mra a uctí rodiny žili nádu-
ky, noviny starosta či staršina. Křtvozy se-
snuly spalovali, popel v urnách ukládali
do země. Rodiči sami poučovali děti o vě-
cích náboženských, mnozí úkony náboženské
převládly a lidové zvyky, některé z nich se nacho-
valy až do 18. stol. Křma uctívali [v on stat
to nachovaly se ve Starově a do pohanských?]

Už od nejstarších dob sahala území Velké

Místa mocti v národnosti vyhází se půjm Starově

Horavy až k severnímu břehu Dunaje. Uzemí
se Dunajem patřilo od 1. stol. po J. k říši římské,
kde už ve 2. a 3. stol. převládalo náboženství kři-
stianské, které po vydání ediktu milánského r.
313 stalo se náboženstvím státním. Když uze-
mí při Dunaji (dnešní Dol. Raabovský) trpělo musko-
najedy dlešských mongolských kmenů, např. d.
Kunů, podlého Avarů, přišel z tohoto křesťan-
ského území jění od Dunaje přicházeli misio-
náři křesťanskí přes Dunaj na území Velké
Moravy. Její odlišnou zásadou byla jim uctí-
vat slovanského jazyka, jeho cíinnost jejich nebyla
dovola bez výsledků. Vím, že počátkem 9. stol.
kníže velkomoravský Rostislav I. byl už řízy kři-
stianské, také se podřizoval mu kmenový kníže
slovanský Čechů přijal víru křesťanskou
od misionářů německých a se r. 836 sám arc-
biskup selshradský Adalram vyvěřil v Svaté
křesťanské chrám. Do nároku balachého nebyl
chrám v Svaté ax vyvěřil na uli Velké Moravy,
byl nemohoucí prou, v něm je historická zpráva
Starší chrámy křesťanské se byly kromě Velkora-
du i na knížecích hradech Komouci a Brna,
tyto dva národní se Svatou byly zříceny ve kni-
zi německých, přicházejících také z arcibiskupa
selshradského, jeho pákouem byl apóštol kř.

Oba jmenované chrámy, ovšem po mnohých pře-
staobách, dlouho se udržely, křesťanský stojí dodnes,
slomouchý byl zbořen r. 19. stol. Stal na místě
dnešního Komenia. Balachý také p. nároem, se
podle obou knížat Rostislava I. a Čechů vyveden
rod kmenových knížat, té vyjím slachty velkomo-
ravské i dosti lidu moravského anals se už ke kři-
stianské. Obzvatě představenosti on jím už vidi-
li obřady křesťanské při náostřích slomouchého
hrada - konávali tam opravy hradu a drželi
kláštry - a podhradí.

Táda po pokřtění celého národa byla připa-
vena. Spole kníže Rostislav přidal cesáři
byzantského a kníže křesťanské, anals jazyka slo-
vanského, po příchodu bratři selských Cyrila
a Metoděje přijímání řízy křesťanské prováděno
bylo sllou rychle. Kde dle balachého náboženství
křesťanské byla klášter je sám pro sebe, bez vy-
bojních úmyslů, tam upjmal se klidně, bez od-
poru a jedni a bez násilí v druhé strany.

Bratři selských netoliko klášter řízy křesťan-
skou jazykem slovanským, učovali jazyka slo-
vanského i při bohoslužbách, což bylo jim dovoleno
nejmno papáem Hadriánem I. a po něm i dle
biskupů německých znovu slloueno papáem
Janem III. Jen bral Bratislav z politických

divodů vyřádal se pro sebe a pro svůj dom. litur-
giu latinskou.

Asplínou činností Cyril a Metoděj a předsta-
novské on ještě dnes je více než po 1000 letech
potvrzuje Cyrilometodějský kříž. u nakrady uš, i
jakoh i oba kříže u samýchžl orad šlechovi
[Plátniku] a Čelova

R. 1054 nastala tvrdá kontraha církevní křesťanské
+ církevní západní [římskou] a východní [byzant-
skou] Oray se kontrahou r. 1063 vyhověl papež
řádovi olomouckého knížete Vratislava a poro-
čil obnovu samého biskupství moravského,
sídlem biskupa stal a Olomouc. Tu starobylý uš
chrám se křesť. na Vyšehradě stal se chrámem
biskupským.

Čiňným následkem církevní kontrahy bylo,
že papež Řehoř III. r. 1080 vydal náhax liturgie
slovanské + našel romick a nakřídil sávedení
liturgie latinské řád moravský a tedy i lid
předstarnovské on byl učen, aby místo Gorpodi,
pomily! + tal po šoncových rozhodnutích
Křesť. elson', což lid sromolomnou Křesť.
Křesť. Křesť' činil u svého farního křesť. v Hro-
pěch. K východní církevní liturgie slovanská
byla ponechána.

Čiňel rok 1253. předstarnovské ves byla

zničena, na jejím místě vznikla nová ves, čiň-
ní Starnov

Boží volání křesť. plynul náboženský ži-
vot až do poloviny 15. stol. kdy nář. a křesť.
hranice (6. března 1415) rozšla se jak po tichách
tak i po horách. Čiňský kníže Janoušek se šel
na počal první podávat svátost oltární pod obo-
ji spůsobou, jak bývalo obyčejem u pravých
křesťanů. Byla to švře jediná amina + nábožen-
ských věcí u správných snah Husových. Šlech-
ta jak šlechť. tak moravská postavila se silnou
otěnou na Husa.

Rechnosti šternovské byl tehdy majitel
panství šternovského Jindřich a Křesť. a na
Olomouci. Šel byl ošrnivým odpuřcem nových
náboženských snah, jak je uvideno v švřech
šternovských na r. 9. Křesť. mlád, byl již heřmanem
moravským. Když r. 1420 u rožkavě papežova
byla hlášana křesť. vyprava proti husitům,
jako odoucí moravské šlechty šustal řizen
šmundovi a tato věrnost k panovníku stala
ho švř. V bitvě pod Vyšehradem [4. listopadu
1420] byl smrtelně raněn, na bojišti před kapli
se kontrahou [veš Dvořák, švřiny markrabství
moravského] před svou smrtí se vypravoval přijal
svátost pod oboji spůsobou. A tohu uš rechnosti
jště vedou šternovský švřovník položil tam

tabě svůj život, rovní a svými zájmy.

Tabě nástupce Jindřichův¹⁴³⁰ a Křivoš a na straně
něj byl stoupením nových myšlenek nábožen-
ských. Za to nové učení mluvil od polátek
moonského odněvce a olomouckým biskupem Janem,
příjmem Křivošem. Ten nechtěl se sice dle
1. volit, aby kníže podával pod obojí spásou
Křivoš a býval přirození i farnosti kněžské a
tím i Sternova. Když husiti a těch přitáhli
na Horaou, byl od nich praodpodobně při dru-
hém úpě, tážení r. 1430 vypálen i hostelích
se Sternově, se a dlece se s ním nebylo po-
dáno pod obojí spásou. O brachi svate bis-
kupa Jana Křivošského, zemřel v létě r. 1430, ne-
bylo již jeho záhřem tak důsledně dbáno.

Nový církevní sním + Basileu poznal, že
válečným násilím nelze husity přemoci, pře-
stupil proto k smírnému jednání a úmluvě,
novou kompaktata basilejská, r. 1436 bylo Čechům
dovoleno přijímat i kalicha. Protož vyšlo se
rožem i farnosti kněžské a tak i brzy v novém
hostelihu sternovském přijímali pak sternovští,
kteří učili, i s kalicha.

Smír papieš s Čechy netrval dlouho. Z posled-
ní době panování Jiřího a Poděbrad prohlásil
papež Pavel II. kompaktata na neplatná a na-

hřasal podávání pod obojí spásou. Čechové, kteří
od utroismu nechtěli ustoupiti, byli znovu pro-
hlášeni na kacíře a hlasem proti nim znovu křiv-
ka popořeni Čechů nabídl se papeži moravský
kral Uherský Katyaš Korvin. Jak v křivých bo-
jích mezi Jiřím a Poděbradem a Katyašem, kteří
soběst i kři byli na rovině mezi Romoucem,
Stenberkem a Unčovem dopadal Sternov, není
nikde uvedeno, že to soudci v Orlav byla
náhlym úderem hadarů vyříděna a nebyla
pak již obnovena. Kdáž se na Katyaše měl
oliv kláster v Olomouci, jemuž Sternov
aspoň finančně té doby ještě náležel a tak se
hadarů klášterní majetek držel.

Tachnot Sternberka, rod panů z Křivoš,
který stal stále na straně husitské, zemřel
po muži r. 1466 a smáthem dcery Jiřího z Křivo-
šů Rudmily stala se majitelkou panství stern-
berského Albrecht Křivoš z Bonovic, křivý
husita a stoupenec Jiřího a Poděbrad [1466-1477].
Tou dobou byl Sternov po příkladu své rchnosti
smad celý pod obojí.

Křiv Katyaš stal vím s rozmnožení své moci v
v oči náboženski. Když smírem s Olomouci r. 1478
dovráb toho, že mu byly od Vladislava I. Jag.
[1471-1516] postoupeny na dobu jeho života

církvi vedlejší semí horový český, Korava, Kras-
sko i obojí Lichcov i stitulem krále českého, mále
čechové od r. 1478 do r. 1490 dovozi králi, Vlad-
slava z Čechách a ve všech ostatních zemích
uherského katyáse. Katyás ani po r. 1478 se vř-
ce nábožensky nestaral. Přijímání pod obojí, ač
prohlášené papísem za kacířství, na Koravě
zůstalo. K tomu moravskou jménem katyásovým
spravoval až do své smrti r. 1494 učený mo-
ravský pán Ctibor Tračovský z Limburka,
viny podobojí, tedy kacíř. Salachský praví o něm,
že byl muž v velkého rozumu i ušlechtilého
spodce. Šel byl viny podobojí, pořad ještě ka-
cířské. choval se přátelsky i k jednotě křes-
ťanské, která té doby volně byla pronáse-
dována se po Koravě širila. Za jeho smávy
mála Korava silní sobodu náboženskou má-
lavny Čechy pod Vladislavem. Katyás pře-
cházet na Koravu jin malobrdy.

U smrti Katyásově r. 1490 byla Korava ja-
kot v ostatní země naše spojeny s Čechami.
Vladislav byl nad to zvolen za krále uherské-
ho s podmínkou, že musí sídlit v Budíně. Tam
se král díle věřinou z Uhrách, moč jeho

z našich zemích silně hlásala ve propích moři
Slechty. Toto pohlesnutí moři královské utiti
koláště poddaní. Za záležitostech náboženských
nastávaly směny. Zájem pro pouhé přijímání
z katolika slabl, za to počala se šířit nová
víra, od Říma úplně neodvislá jednotá
křesťanská, založená na myšlenkách
křesťanských [viz Jeránek, Konec a počátek].
Čištěbníci nové víry oslovovali se navzá-
jem bratři, sestry, odtud jejich jméno. Jednotá
šířila se po vltě Koravě a hluboko kapustila
hořeny i ve Němci. Viděto to a toho, že do-
stala se svou správou i Němci křesťanských,
jmenuj pak po bratrském způsobu křesťanské, sbr:

Když počátek to byl, vzniklo a šířilo se
kolášt' po střední a severní Evropě učení evan-
gelické, Lutherovo i Kalvinovo, při nasadání kř-
stianů snímů z Tridentu v jin. Tyrolsku [1545
- 1563], aby bylo učeno šířiti protestantis-
mu, vydal papež Pius II. dovolení přijímat
z katolika netoliko pro země české, ale i pro
země rakouské a pro Právorské. Dovolení pře-
šlo podlé podobojí přiklonili se mezi tím jed-
nak k jednotě křesťanské, jmenab k někteří

* Doplňují se povodech českého bratra [v Němci],
jehož děd byl ještě viny podobojí, podobojí měli

a obou církví evangelických. To české vrchnosti
pánů a Bubi a Rupi a 1570 stal se vrchností
šternovskou kníže Künnerberk, první potomek
českého krále Jiřího a Poděbrad, však už po-
nímělý a té doby vymanění Lutherova. Mění
dívou, že před přelomem roku vymanění,
dle Dějín Tarnova str. 11 doradil v 1579
do Tarnova protestantského pastora, dle míst-
ní pověsti na č. 91.

Ve vyprošení Martina Luthera český krá-
lík té doby Břetislav Písař vyhlásil přímě na bo-
di die, že právě Němci, kteří tak dlouho a
tak neúspěšně jako křesťané bojovali proti čes-
kým kacířům a proti přijímání a kacířům,

celkem nepřiznávají ani smutný osud. V prvních letech
1545 - 1556 byli proklamováni na kacíře a uvrženi život
českého krále bylo německým křesťanům hlámeno na ná-
sluhou. Od vydání kompaktát banských až do jejich roz-
ložení mezi r. 1556 - 1567 byli ustanováni na právo nyní české.
To královské kompaktát stalo se a nechtě sam životem ne-
hodní kacíři, což trvalo od r. 1567 až do doby církevní-
ho sněmu tridentského, kdy papež nově katolick-
poradil boování však přišlo poručí, podobných
sou dobou až sporem nebylo.

upni s křesťy se stihali a puzili + podstati je-
gch náboženskou. Němci jak + křesťák tak
na horav. ve Hensku a o Hojích Lučických pře-
stupovali přes vesmír k učení Lutherovu.

Ve době panování císaře Rudolfa I [1576 - 1612]
spadá tak nová mladá doba literatury české.
Klášterní tato doba s její stínou, která si aprávu
H. Jeráška ve stati "Život ve Starověku", část I
čtu smrti císaře Rudolfa I [1612] byly poměry
náboženské + národních nemích takové, že jen
asi 10% obyvatel bylo vymanění katolického,
vícem méně byli nekatholici, hlavně číši
bratři a evangelici vymanění Lutherova. Tyto
poměry byly pravděpodobně i ve Sternově,
nekatholici byli ve velké převaze, ač statistických
aprávu a dat o tom nemáme.

Plak činnost protireformační byla už patrná.
Té doby katolický řád jezuitský, podporovaný
císařským dvorem, papežem a českými bisku-
py, počínal se už odvození + zápas s nekato-
licky [viz Kř. Wenzel, Křesť. Kampanus]. Je-
zeuité působili volně na vysokou, bohatou
šlechtu, kdež práve se jim dobře dařila "Viděl
i Albrecht + Valdětýna, generalisimus Ferdin-
nandus na 30leté války, i Václ. Křesťenštýjn

[tak se tentráť psával], vykonavateľ. spravodlnosti
nad reboučenou časťou Slechtou a predseda hrdel-
níke soudu a jeho vykonu na staromiestskom ná-
místi + Praxe [21. března 1621]. Byli oba ve svém
mláde vyprávěni českobratrské T. Komouci,
sídle biskupa moravského, vybudovali prauiti roznik-
ly kláster, se přístavbách domů stojící, založili gym-
nasium a universitu a učili školy pro vyškolení
Slechtické mládeže. Sternovní šanci mohli vidět
+ Komouci vědy produkce a divadla, při ústí
gymnastických škol v mize pořadávali.

Křesťanská číťi toto protireformační ústí a pří-
pravy k boji + náboženství přehliňali, byla u nich
xřtýmá nejdílnost, norganizace a všeobecná
ochablost.

Za těchto poměrů vypukla v 1618 válka
30letá kterou vedle Německa naše země nej-
více byly postiženy.

Ke pokrovi Velšerští přišla za hrátke dru-
há pokrova. Obnovení xřtění romské, vydání
v 1627 pro Čechy, v 1628 pro Moravu. Bě nich
zakazána byla u nás všechna vyprávěni neka-
toličká, kazatelům nekatoličských církví bylo
pod trestem smrti hrdla nařizeno, v krátské
době opustit země. [7 Jan Amos Komenský obá-
voje se, aby nebyl vyprávěn. + lednu 1621 opustil

Čechy.]

Staročeská vchnost kníže Klásterberch jako
slavný kníže mohl stát při svém náboženství,
byl evangelikem, vsím zákaz vč nekatoličských
se prospěch svých poddanych na panství Stern-
berském nemohl aměnit. Kucovi přestupování
Starovských pro státi krávi války konupoval
však jen pomalu. Ještě jednou navštívil
Starovským nekatolikům naději, že budou
moci při svém věu zůstat. Když Švédové v 1642
vstoupili do Komouci a moudi svou posádku
umístili i se Starovci, domnívali se Starovci,
že pod ochranou Švédů budou moci zůstat
při svém věu. Však naděje jejich netrvala
dlouho. V mizu vstřalském v 1643. jení byla
ukončena válka 30letá, sčobda vyprávěni
nekatoličských pro Čechy a Moravu nebyla po-
stolena. Když poslední Švédové v 1650 opustili
Moravu, bylo v činnosti protireformační
tak hořivě pokračováno, že bývi po 130 letech
v 1781 vydal cíř Josef I. toleranční patent,
jení sčobda obru vyprávěni evangelických byla
zase povolena, nebylo se Starovci už ani jed-
ného nekatolika. Státi poměti, mláde byli už
vyškoleni se vč katolické.

Když v letech 1745-1748 náhledem vchnosti
Kuchtensteina a praci Starovských poddanych

byl vytažen na místě starého, sboru" nyníjší
hostel, byl už dřívější smysl název, sbor" napo-
menut. Starý hřbitov u hostela byl se svolením
úřadu z 1784 přeměněn k dalšímu účelování.
Rok z 1784 dostalo se Starému státního kněze-
lokalisty, bydlícího v nové návesi far, že
se podějeji úpravě stojí dopouzd. Karičním
úřadu z se vojenským náproha byl říšen
z 1838 nyníjší hřbitov v poli na vr. Z 1865
dovozadní kuracie byla povijena na sam-
statnou faru

Kněze nepřijemnosti a rozbroji spůsobil
v obci na svého úřadování farár Ant. Daník,
pocházející z rodiny, manažerův. který se ulou
dobu, se v obci působil, od z 1894 do z 1903,
byl výjme příčinou toho soudu mezi obcí a
farou. K příčinou toho byla orobnost faráře,
Ant. Daník, v diti z toho, že jak před ním
na 24 letého pústovní faráře Jo. Kalyše, tak
se ním na jeho nástupce faráře Jo. Kalyše
na ubých 25 let, co se Starově jako farár pí-
sobil, byla úplná škoda mezi obcí a farou.
Však domi dlouho trvalo, než z na ubých
faráře Ant. Daník zapomnělo.

Z světové válce hlášení kulo, Opři od Říma
zavrástlo měrné z Starověm kú sítání lida
z 1930 bylo napovítáno v obci z 748 obyvatel

506 říslušníků římskokatolického, 204 křes-
ťanského, 7 pravoslavného, 6 evangelického,
křesťanského vymaní a 25 osob bez vymaní.

Ku první věci, že rozbarvení poměry nábožen-
ské, které v obci byly u nás koncem 16 stol.,
jsem už navždy překonány a se v obci zá-
sada opravdové snášenlivosti náboženské
nebude mezi spoluprány už nikdy rušena.

V této kapitole z následujících z stálich
opřehoval pisatel věci se všeobecných a
kulturních dějů, známí na poměry
ze Starově.

V této části se na dějiny všeobecné
klade pisatel na dějiny kulturní a divoda,
se důležitější a zajímavější v každé místní
historii se vidit, jak předkové v různých
dobách žili než znát rok, kdy se smrti
jedné vichnosti nastoupila v řízení obce
její nástupce.

2. Robotní a poddanské poměry
v představnovské on a ve Starově

[Úroveň kulturní]

Roboty, to jest nucení, neplacení práce, konání pro vrchnost, byly metlou venkova po dlouhé století. Každěho, kdo je rodem z venkova, jistě naplní, kdy roboty vznikly, jak se vyvíjely, jak a kdy jich přibývalo, jak k nim přibývalo osobní poddanství a nevolnictví a kdy skončily.

První roboty našich předků dle balaského nebyly roboty vrchnostenské. V nepřetržitých dobách, až až do 12. stol., šlechtě at. vyší se nižší mládež na svých dvorcích svou stárou šlechtou, která vykonávala všechnu polní práci, ošetřování dobytka a práce související s domácností jako opravy budov, opalování otopu a pod.

První roboty až do 12. stol., dohady tvořily nucení úsporní úřadů, byly jen zemské a úsporní roboty. Tyto práce náležely hlavně o tom, že obyvatelé a úsporní úřady byli povinni stavět a o dobrém stavu udržovat úsporní hrad, provádět kolem hradu potřebná opatření, kopat a čistit hradební příkop a konat na hradě potřebné hlídky. Dále

bylo povinností všech dospělých a uhlí úsporní, aby pečovali o udržování hradských [cest], aby stáli na nich mory, kde jich bylo třeba, aby prováděli určitou práci [tato práce křehlo se práce] a opalovali pro úsporní hrad otop. Taktéž úřadovní hranice dříví a kořínky [práce] na stanovných návěších a o čas nebezpečí konání státek a nich hlídek, denních i nočních, patřilo k těmto úsporním robotám. K těmto robotám byli povinni všichni a úsporní usedlí obyvatelé, tedy i obyvatelé podhradních vesnic on. Ústředním úsporním úřadem jistě náleželo. Robot nebylo mnoho, proto náležely řízení.

Podle toho dospěli mužští představnovští on museli pomáhat při stavbě a při opravách úsporního hradu olomouckého, konat s ním hlídky, pracovat na opravách hradské [cesty], jež vedla daleko on, spolupracovat při úřadování práce na návěších dočasných St. Kopečku, jakovi i konat s práce a čas nebezpečí hlídky. Jiných robot neměli.

To byly jediné roboty do 12. stol. Cháme-li sledovat vznik a povahu robot vrchnostenských, musíme přiklidnouti hodně daleko do vícevěkových dějin. Roboty vrchnostenské a s nimi souv-

svici osobni poddavnosti vznikly na řádu feudál-
ního feudalismu v říši římské ve byl, takže
tam tedy ani vchnouti ani poddany h ani robot.
Za to tam byla ochromni mnohstvi otroků, stát-
ních i soukromých. kteří bezplatně a sdičeni ho-
nali obchvy prac pro své pány. Kapitli otroků byla
i pány nad jejich životem. Kolem křesťanství, který
ediktum milánským z 73 bylo prohlášeno za ná-
boženství státní, bylo otroctví rušeno, až konečně
zaniklo úplně. Ale také říše napadomšou
vládn říšských obolnosti slábla, až konečně up-
ně a zhroutil. Na jejich troskách vznikla
řada nových germánských států. Když totiž
koncem bojových Germánů říše napadomšou
vyvrátily, nálonili vítězovi a lobytých územích
svi vlastní státy. Kpravidla přičlamaní, si jednu
vítěznu obdílavanyh porobků a ještě sami si
lesni nepracovali, k tomu porobovali se vítězovi
bojovníci germánští na plati porobenci a ještě
juných placovníků s sebou nepřivodli, právem
vítězů nutiti podmaněny lid, aby pro ně porob-
ky jejich obdílval. Tak divějní sobodni občané
římské stali se poddanymi vládných Germánů.
Tu je záhad feudalismu. Ve státi byly pak

doe vestoy obyvatelstva, náctná osiva bývalých
vítězů, kteří stali se šlechtou a početni silná
vrstva porobnicoh obyvatelstva, poddanyh.
Splynutím germánského jazyka s latinou podma-
nivých, potom u poddanyh, vznikly románské
jazyky, italitina, španělština, portugalsina a
franština, jen Tandalovi v severní Africe za-
nikli beze stop.

Tyto poměry vznikly vyjpraveně na území
říše franšské, šířily se i do lesk území, která
k říši římské nikdy nepatřila, a utím Němce-
ku od Rýna na východ a od Dunaje na sever,
přimo do vršeho sousedství.

K počátku se stol. 7. až 9. byla říše franšská
sousedem našich předků a Čechůk i na Moravě.
Po p. 543, kdy dlením říše franšské vznikla říše
východoněmecká, to je st. hlavní říše německá,
stala se také říše stádem Čechů. A se bylo
v Německu, navilo se utnu v do našich rom-
vedle křesťanství byl se i feudalismus.

Feudalismus vznikl k nám až od 12. stol.
panovníci čitli ocháneli tou dobou v častěji
styk s panovníky říše německé, také čitli
šlechta přičlaneli častěji se styk se šlechtou
německou. Viděla u ni, čhánalejn a nákladnějn
způsob života, stěh nadperu a státlou, se obry,
a doorním životě, a obrojených družinách,

viděla shořelji přibytty německí Slechty, jejich
kamenní hrady na nepřístupných, nebo jen ůkno
dostupných místech. Viděla také, proi se Slechta
německá musí tento obřanaleji život dopřádati:
si totiž vykupívá více svých poddaných ku němu
Hlastnmu prospěchu a kladla německou Slechtu
napodobovati.

Obřanaleji xpůsch života vyřaduje všem v těch
fianiních nakladu a ty se musly nijakým způ-
sobem opatřit. Průřhem 12 stol. bylo u nás pře-
hodně půdy obdělávání, pšopni, ale nebyla obdělá-
vána. V těch místech nakládali jak panno-
nik tak i Slechta po uli 12. stol. nové orady by-
ly uch založeno mnoho st. Novým usdlihm,
přistrazjicim a pšlctnijných nádruk, byly dá-
vány do vlastního obdělávání pšomby a nový
usdlihm byl na výjahnou dobu, spravidla na 10
roch, on sborn od jahšhcholi povinnosti. V této
době, které říkalo se „lhotá“, bylo dšdnim
lhtá, ml si vyřavit obydlí a hospodářské
budovy, opatřit se potřební polní nářadí a
vyřistovat tařmj a šlconičežtek. Podle slova
„lhotá“ říkalo se všeobecně tímto novým ora-
dám lhoty. V nejbližším okolí Starososa
vznikly dvě lhoty, lhotá u Hornberka a lhotá,

spojená porděp s Hor. Rodinici + jednu obec.*
K uplynutí lhty 10 roch byli usdlihm povin-
ni dávat vrchnosti na poskytnutou jim půdu
v penězích, pšoni šnch, uslyla vyřhá, i více
řbili a kenat pro vrchnost některé pořadovani
práce. Průřmi pšom nových usdlihm k vrchno-
stom by, se půda kštracala stále manřhem
vrchnosti, usdlihm pšomčano a naručeno tvo-
li i dědičné její uřivani na povinnosti šhora
uodeni.

Uřivani Rhot nazývá dějepis vni řini,
slovanskou kolonizaci na rozdíl od pordějn —
v 13. stol. — kolonizace německé, kdy napřed
nakládána místa, hrálovská i vrchnostenská,
po nich vesnice.

V nové nřiněných Rhotách se viděl pšášky
vrchnostenských rohot. Tak vrchnosti nesma-
rovaly se jen na nové Rhoty, pšály pořadovat
podobně povinnosti i od obyřatel ve starých
nádruhách šroni rohotní pšitřeni pšdáných

* Na samotném soudním obřise pšarovském
řanřlo tou dobou dvoř Rhot. Doba dorud nache-
valy jako samotatni obř, řtyli splyšuly s blřřko
lhtěmi oradami, ři v řiněných dobách, nolařři
řábčijných, nash řanřily.

nebylo třeba, nicméně počátky byly učiněny. Časem povinnosti poddaných přibývalo, když Slechta vedla čím dál nákladnější život.

Od počátku 13. stol. stvořila Slechta ústava pro příkladu německé Slechty kamenné hrady, upravila také na příměstských místech, jimiž sídlila i německá jména. K těmto stavbám byli přidrženými poddani, aby bezplatně konali práce potahové i ruční.

Také lidé nově oněm nově museli pomáhat ochrání při stavbě stavení kamenné hrady. Na ústupu bylo jim říkáno, že i čas neberou, za nepřítelství opádu budou moři za kamennými hradbami hrady hledat bezpečné útočiště.

Ochránu poddaných lidu proti případným přehmatům vrchnosti měl být panovník. Ne každý z nich byl Spytihněvem, ochráncem odvozu sídla nebo Dobroslavem, knížetem slavným. Jak se mohl starat o poddaný lid král Jan Lucemburský (1310-1346), kterého dobrodružná jeho povaha honila po celé západní Evropě a který přicházel do Čech, jen když potřeboval peníze.

Ještě počátkem 13. stol. před husitskými válkami nebylo slávnosti na ústav robot, začaly však hned po válkách husitských, v nichž Slechta

světila nad lidem [bitva u Lipan c. 1434] a uchovávala nad ním moc.

Sloužitými válkami husitskými, v nichž rovná mládež vedla se vojenská hrdě, bylo mnoho lidí pohubeno. To těžko v válkách nastal ústav v našich zemích, jenž dříve se říkával rozdatěk pracovních lidí. Poddaný lid počal psalovati tvrdší rukou.

Co zůstalo obyvatelstvem byly požádány všechny dřívější práce a povinnosti, proto bylo jich ptákové více.

Jak a dříve mnohdy, po bitvě u Lipan [1434], kde zničena byla polní moc strany táborští a Jitrošku, dávati se abyli bojovníci táborští najímat v okolních zemích, aby tam jako nejlepší bojovníci té doby konali vojenskou službu, ovšem v jiných službách a v jiném nájmě [viz Jitroška, v jiných službách]. Když takové válečné tažení bylo skončeno, bývali propuštěni a v menších koutcích vrátili se domů, čekajíc, kde je k dalším službám mají najíti. Tyto koutky propuštěných bojovníků byly nemalou obětí obyvatelstva, holáček mládežského, na jejich ústupu se živilo a kteří prok nim v okolních vesnicích bylo namnoze úplně bezmoci.

Abý zemi od těchto lidí očistil, vydal Jiří

z Poděbrad jako zemský správce došel zohá
po španělsk [r. 1454] navrástí, aby každý slověk
z ním se administrací pokládal, kom přísluš [po-
dobněj on stal. Staro + odlepu dějní]. Z tohoto
de Balachého + podstatě propisného návrhu vyneu-
ly se právní osobnosti poddanství vzhledně lidu.
Pro další ukončení nastalo na stádu slabého krále
Kadislava II. Jag. (1471-1516).

Podstatě pracovního lidu de Balachého vedl
šlechtu na zemských svémích + letech 1472 a 1474
k návrhům, jma přechod poddaných od jednoho
pána k jinému byl zakázán.

Podle Krubého šlechtu šlechtu návrhu vynečat proti svým
poddaným. Z náznámek zemských soudů té doby
je mnoho žalob, z nichž jedna vchnost kaluje
jinou vchnost, že ji sadruje a nechce vci-
tat jejího poddaného žaloby by ukazuje, že
vchnosti chtěly dastat opět své poddané proto,
že z nich jako z lacinyjch pracovních sil mě-
ly prospěch.

Ke vyjívání povinnosti poddaného lidu
poskytovaly - zase de Balachého - příležitosti
prodeje panstvíjch statků. Z zápisů + prodej
nabývala činná amínka + povinnosti pod-
daných k novému pánu a když ten počal prá-
covat i nabývali dávky, případně ukládat

svá bičmenca, byli poddani při odporu odbytí
soudymí slovy: "Nepřeli povinni, musíte."

R. 1479 na svému svatočlavošém vydan
byl zákon, jma stěhorání poddaných bylo ještě
stěhorá. Pokud by poddani svých grantů ná-
ně neobradili svými nástupci a nevyhánali se
vyhovným listy, nesměli být přijati na je-
ním panství. Z slučební úřed - musla se vyhá-
nat vyhovným listy. (Balachý) vyhovní
listy nedávaly vchnosti nadatelům o ně zda-
ma, také komu nechtěly, vyhovný list nevy-
daly. A odvolání k soudu bylo těžké a drahé.
To byl už značný krok k úplnému ujetému
poddaného lidu.

Z řízení roboty, provádění od poddaných,
byvaly časem množeny. Když v 16. stol. pře-
šla stěhorá vchnost rybníky na šer-
novském katastru, napřed šternovský, z něho
podle zákonnosti, byli šternovité poddani
nuceni při přechování pomáhat jak ručními
pracemi tak potahy. Odvolání nebylo. Nad to
museli pomáhat při rybolovech, při čišění
rybníka a případných opravách hráze.

Roboty a star obrního poddanství dostoupily
se poměrně vje + druki polovic 17. stol. po válce
30letí a trvaly z tom staou ještě po doč. třetího
18. stol., až do reform Kar. Terezie a Josefa I.

Tou dobou byl poddaný vrchnosti úplně podřízen jak v věcech hospodářských tak i rodinných. Osvědomil vrchnosti neměl práva učerovat, přisti povolání svých dětí. Chcel-li dát syna na čemal, na školu nebo na studium, musel vyhledat vyžadati se od vrchnosti k tomu dovolení. Osvědomil vrchnosti neměl syna přivést, nebo deuce prodat na jiné panství. Obilí musel míti v panství mlyně, hostinský musel nápoje pro celou obec oděbrat jen a panství pivovaru a palírny, přibytých hospodářské výroby neměl poddaný volně prodávat, musel je předně nabídnout ke koupi své vrchnosti, která zároveň učerovala cenu. Provoz vrchnost nechtěla koupit, stím mohl se obrátiti na volný trh v místě, vedle placení kontribuce (daně proemková) a kúže pro vrchnost, platila se v polovici v m. Václavě a v polovici v m. Jiří, byly od poddaných požadovány značné dávky v obilí, tih vaje, vosaok, med, vosa, kúřata, slupice, husy i jina, upředena a plataně lnu.

Kdo v tu dobu nemohl tih robot sviat, opouštěl tajně své hospodářství a psahal do neanděl ba doucnosti. Byl-li při útlaku dopaden, byl věnněn tak dlouho, až slíbil, že se bude na své usadlosti lépe držet a švit (viz Dějiny Kárnova str. 13).

V tu dobu spadají i slaské bouře. Kely mnohé shyby, omezovaly se často na jediné panství, jako bouře Chodu proti Benutárovi nebo jen na jeden kraj jako bouře v braderšém kraji r. 1680. Byly bez organizace, s nedostatečnými prostředky a byly snadno vyčerpány organizovaným, lépe vedeným vojenským vřokem. Vědenci vřpouy platili jen svůj údel.

Kdo měl být ochráněm poddaného lidu? Kdo jiný než panovník. Panovníci nakoušli v 17. a v první polovici 18. stol. pro sami starosti o ochránění náležitosti a pro stali s nimi spojené války pěti o poddaného poušteli úplně s myslí.

Karel I. (1657-1705) byl naplno namístován válkami vojenského francouzského krále Ludvíka XIV. v území na Nijně a v Belgii, podléje se v 1688 válkami španělskými a polské (po r. 1700) válkou o dědictví španělské. Jeho syn a nástupce Josef I. (1705-1740) pokračoval ve válce o toto dědictví a po jeho předčasně smrti jeho bratr a nástupce Karel II., poslední, pravý Habsburk (1711-1740), neshal si celou husy dědictví španělského, ponivadi však neměl syna, nastaly mu nové starosti s pragmatickou sankcí, kterou kleděl

najistot selou říši své dědič Kar. Terenci Oběti
pro ustanění pragmatičke sankce od panovníků
evropských byly ohromné, však marné. Obranní
války Kar. Terenci nabraly selou proti polo-
vici jejího panování [1740-1780], teprve po je-
jich skončení v 1763 mohla z renovat na-
novic už potřebným reformám ve své říši.

Jak na těchto poměrů mohli se tyto panov-
níci zajímat o poměry poddaného lidu a uji-
mal se ho proti ústředním vrchnostem?

S vrchností samostatnými panovníky
plně využívaly ve svých prospěch. Na venkově
stavěly v 17. a 18. stol. místo nepohodlných
hradů pohodlné, rozsáhlé námby uprostřed
velkých parků, v hlavních městech až pře-
pychově nádherné paláce. Všechny práce ruč-
ní i potahové při těchto stavebách museli
bezplatně konat poddaní. A nebylo těch prací
málo: lámání kamene stavebního i kamene
na pálení vápna, výroba pálených uhlí a
trávek na kopytba, opatřování potřebného
písku a stavebního dříví, dovezení všeho toho-
to materiálu na staveniště, při stavbě pak
všechny práce nádomské, sudnické, tesár-

ské i mnohé jiné práce řemeslné, to vše mu-
sely zdarma konat poddaní. Jen jemnější
práce řemeslné a práce umělecké, muvící
s bohatou vnitřní úpravou, konali na plat
městští řemeslníci a umělci. V domě námby
a paláců stavěly vrchnosti také pivovary,
mlýny, doory jahod i různé jiné panské
budovy.

Panovníci poddaní nepomáhali si
při stavbě námby a paláců - německý
hrad byl pouze upraven v námby-
skusili však všechny tyto roboty při stav-
bě místního kostela a panského domu,
který byl na původě s kostelem stavěn,
tři při stavbě panských doory v Ruži-
čích a na popovském dvoře.

Kar. Terenci teprve po skončení válek je-
mu hájila své dědičce, po v 1763 moh-
la obrátiti pozornost na poměry podda-
ného lidu. Říšským patentem v v 1775
stanovila, že od vrchnosti pořádované
roboty nemějí trvat déle než tři dny,
v týdnu, také že vrchnosti mají s soym
poddanými lidem zacháset. Stanovila
také, že daňová břemena nemá nésti jen

lid poddany a městský, se ochotně se svých
povinností a podání mají platit daně v téže vý-
ši jako jiní poplatníci. Starala se i o kulturní
povinnosti venkova nahrazením, že všechny děti
od 6. do 12. roku mají chodit do školy. Ovšem na
plnění tohoto nařízení bylo od ochotnosti málo
domácností a lid sám vymanem vrodilání jít ne-
dovoloval. Aby lid měl více času na lepší ob-
dělávání vlastních pozemků, zrušila Kar. Ferdinand
24. září 1785. zákon [viz stejnojmennou strán].

Syn a nástupce jeji Jozef II. [1780-1790] po-
pracoval v zájmu lidu. V březnu r. 1781
zrušil osobní poddanost a učinil z poddaného
člověka svobodného občana ve věcech rodinných a
hospodářských. Tím všechna dřívější práva
vchnostenská a těžké věci padla. Měl-li
kdo spíše s poměry na jednom panství, mohl
se vyprodat a usadit se na jiném panství, kde
vzděl. se podle poměrů číselní přání větší nebo
menší. Kde nakládáním průmyslových podniků
jako na př. v Brně byla potřeba mnoha pra-
covnických sil. K téhle Jozef II. dovolil, aby podda-
ni se mohli z robot vykoupat, ochotně namě-
ly jim v tom bránit.

Aby venkov mohl se hospodářsky povznést,
bylo sládu nahrazeno pěstováním ranných a je-

tle. Při pěstování ranných hladová podoba
přestala ubívat se a spíše mizela. Pěstování žele
bylo nahrazeno, aby lidé živější dobytčích mohli dávat
větší užitek. Aby dobytčích ustájním vytvořil
více potřebného hnojiva — do té doby pole málo
se hnojila. V témž rokem bývalo pole ponecháno
ležet úhorcem — byl vydan zákon kromadního
pásmu dobytčích. Provedení však těchto naříze-
ní a vykonávání zákonů nad jejich provede-
ním bylo mnohdy a mnohdy hodně málo.

Poddanost se ukázala už dříve tím, že křesťan
právo nad poddanými bylo ochotně už kon-
cem 17. stol. odnáti a přikázáno soudu křesťan-
skému. Křesťanského šlechtického povstání Jana Hlad-
kého. Křesťanu neměl už soudit šlechtic, mu-
šel jít na Křesťana a společně žalobu
k křesťanskému soudu v Praze, který Křesťanu od-
soudil k smrti a dal rozsudek provést v Olomouci.

Křesťanům při soudcích, aby byli na obžalova-
ním vypuštěni přání, byl císař Jozef II.,
nahrazeno. Jozef II. zrušil i podzemní vládu
na Špilberku v Brně, tak křesťanské obžalování
krutým zacházením s odsouzenými.

Soudy a provádění rozsudků v menších
přecinech a ve věcech městských zůstávaly
ochotně i nadále. Ale jak mohl se podda-
ný stáhnout na učiněnou mu křesťanskou samos-
tým úředníkem, když křesťanské úředníky pak

pak jeho státnost měl vyřadit. Odsouzení
do námořského vězení, bílí kóli, posazení do klá-
dy nebo na omě kramatou kládu byly vichno-
stem ještě dále ponechány. Panský dráb s hole-
mi prací robotníků jmenovitě při polní práci
neměl nikdy slyšet.

Podle některých úleto postihlo poddání jiné
nové pl. 7 13. stol. dobrovolně kdysi najímání
- verbování k vojsku pro čarů války už se
vyhrozovalo, proto vichnosti dostávaly přikaz,
kdy a kolik obraní schopných branců mají
vyřku dodati. Kdo byl vichnosti nebo i jen
vykřtáři nepohodný, voláše hrůdný rebel
a nepokojující, byl poslán na vojnu. A služ-
ba vojenská byla tvrdá a dlouhá.

A unti cis. Josef I. [1790] museli a jeho re-
form, voláše reformy, vyhazují se věci církevo-
ních, politické svobody a naseury, byly zruše-
ny, však reformy, zlepšující poměry celého
lidu, zůstaly všechny a platnými.

U zrušení nevolnictví a 1781 udržovala
se mezi lidem nadtye, že v nedlouhé době bu-
dou také zrušeny všechny roboty, že je tedy
zbytné obětovat peníze na výkup a robot.
Proto také výkup a robot, až byl dovolen,
jen málo se prováděl. U Harnoví mnacho-

vala se spíše, že by se byl někdo a robot
vykoupil. [O asistenci správy v bráhem zru-
šení robot slyšel pisatel i na svého pobytu
ve Hradčicích.]

Roboty tvoily však ještě dlouho, až do boje
světého z. 1848, kdy byly konečně úplně zru-
šeny; však bývali robotníci přece museli
platit vichnostem výkupní a robot. Roku 1848
abavit šlechtu všech vichnostenských práv.
V činná zrušena zrušena ve Harnoví i nenáhodný
panství dům se sátlavou.

U první světové války [1914-1918] byly
v československé republice zrušeny všechny
šlechtické tituly, také něco pozemků a jejich ma-
jstku bylo státem zabaveno a rozděláno mezi
malé nemědělce. U Harnoví byly konparce-
rány a na peněžitou náhradu přiděleny ma-
lým nemědělciům dva rybníky, Lunovský
i páhumní. Nemění zůstal bývalí šlech-
ti ještě velký nemovitý majetek.

Teprve po druhé světové válce z. 1945 šel
stát i na ostatní jejich nemovitý majetek. Byly
byly znárodněny, a panských domů byly
zrušeny státní statky, rovněž byly znárodněny
i všechny průmyslové podniky. Členové moc-
ni kdysi šlechtě obrátili se mezi lidem jako

ničivě mlhy po východu slunce.

Dříve tímto opatřením vznikl u nás feudální řád po několikasetletém troání.

Vznik feudálního řádu v západní Evropě, příchod jeho do českých zemí, nedostatek právní ochrany slabých proti mocisilným, zavedení povinnosti panovníků k obecnému lidu, nepravdělní sociální, hospodářské a politické poměry byly podkladem robot a osobního poddanství ujařmeného lidu [San Denis].

Milík píše dějiny o vzniku robot a osobního poddanství.

Prameny k této a předchozí stati:

Pálachý, Dějiny národa českého,
Kruží, Zboření Novava + dějinách,
Rud. Dvořák, Dějiny markrabství mor.,
San Denis, Konec samostatnosti české,
Čerhy po Bílé hoře,
Záger, Geschichte [Dějiny].

3. Vývoj a středověkého stavení na Hané.

[Ústava kulturní.]

Dal důležitou věc nevyjadala stavení našich vesnic, at věstí se u menších usadlostí tak, jak je vidíme dnes. Prodělala mnoho změn, zejména, mnohdy až zastaralí volná bral se jejich vývoj zpřed.

Koho se starověkých rodáků zasaal onud při konání vojenské povinnosti nebo na prouí světové války [1914-1918] do Haliče nebo i ještě dále do ruského kedy Polsha, jsté všimnul se, jak uboze vzhledem k našim vesnicím vypadaly tehdejší polské vesnice, jak primitivní byly usazení venkovské usadlosti. Byly vytaoviny iástečně ze dřeva, částečně z hlíny, slámině došky, mnohdy hodní koreuchání, pohryvaly stlčchu, kterou u našeho stavení i vyta-poval kout. kominu tam nebylo.

Ještě více zásl. když vstoupil dovnitř. Naproti kladoba. v alom novějším stavení byla mnohdy jen jedna místnost, jedna její polovice byla přibýtkem čtveři klaste rodiny, + druhá polovice, třeba jen rozšířeným kramkem oddělené, stál dobytch, kůň, jedna nebo dvě

drobné kavičky, a obráncím koutku bylo prasátko.
Stěny měly velkou poltu se dvěma místnostmi, kusy
byly na dvoře. Za stavením byl nevelký dvorek,

a u něho na nízkých dřevěných
roubeních nevelká stodola
se stěhou nad vraty nad dvor-
kem. Stavení bylo bez plotu.

Stěny nebyly u hradu usedlání, byla jediná spo-
lečná pro velkou část vrátní. Stěny byly blátové.

Kamenné a kalicofijské rovinné roviny není
jako vypadala kalicofijská rovina před tisí-
cím lety, tak otala, málo zminěna, až do 20
století.

Božstvem 20. stol. přišel pisatel jako furista
a vel Karlovic u Vostina písařem kranice
do kraje kudyž drátemi, do on káhoru a k-
rovu šarfe kamicanské stálice. I když hornatý
a kamenný tento kraj byl chudší než rovinný ka-
licofijský, bylo se osídlením a úpravou stavení pono-
rot pohor. Domy většinou dřevěné, třeba malé,
byly čisté upraveny s bílými vodorovnými pásy,
většinou i s obrovskou, měly už vsmis komi-
ny, okna saská, místnost pro dobytč, a
i když byla s obydlím lidí pod společnou stř-
chou, byla kamennou stěnou úplně oddělena. Ko-
tu také nebylo. Kamenné stěny byly hrubé,
málo upravené, byly pasné, se mušiči ruce

pro pásy dáleho ve světě.

Kaple domky byly na moře. Válcovité, a kraj
také odmi shadem. Obydlí pro lidi stále upravená
spědu u vstavy, stý pro dobytč byla na předním
stavením a tvořila jednu stranu dvora. Dole dale-
ko od předního stavení, aby byla jistota ochrany
a případně ohně, stála malá dřevěná stodolka,
většinou také jít a nízkým roubením s nadstav-
kou střechou nad vraty. Tak se cho přicháse-
jelho se stěny krovu káho vyhrato, bylo, se
dovry a nahrad, ab bylo kolem hodné lesi, ve-
byly také upraveny, na to bylo tu hodné ovocných
stromů, volně hadláků.

Zapadlých rovinných kalicofijských výstupu,
kam manská kultura stavení jít nepronikla,
je pozorovat dalek vývojový pohor. Obydlí
pro lidi, převážně už s křivými stěny, po-
zátková upravená se dvou jant, a vlastně
světla a se síni, kde na otevírání ohniště
bývají volně a liti připravená jídla. I dru-
hé strany síni se shora vidy komora ve světnici
se vidět jít káři velká kachlová kamna
a na ní kachlovou pec. Stý se dvoře a
stodola vradu na dvoře pro mřezny dle vel-
kosti usedlání. Křivou střechu je jít stěna,
jedněj šindel. Vše křiviny už jsou osmís
celhořlavé. Doby u dvoře a ploty u nahrad

je už může vidět.

Předstarnovská ves [Hlčnice] před svým
zánikem a nově založený Starnov nevyplu-
ly tak, jak nyní vypadá Starnov, prode-
laly všechny stupně vývoje staveb. Co se k
Hlčnici udrželo až do 20. stol. bylo před 1000 až
1500 lety také u nás.

V předstarnovské vsi v 5. a 6. stol. na ú-
středních staveništích bylo také opětu stavení
s jedné místnosti pro lidi i dobytčím, nad
konec nedlouhého doora stála stodola ní-
žšího roubení s nadstavěnou věchou nad
vraty. Přes poříary naručily naše předky sta-
vít dále od předního stavení. Kominá také
nebylo, kouř vycházel věchou. Šenkva neby-
la nashlona, byla v níh natařena věchová
vá blána. Stodaha byla s uduvaní hlíny.
Na přípravu pokrmy bylo okrouhí okruží a
na křídla visící kotel. Hladní nebylo, všechno
potřebná voda brala se z Olánice. Proto staro-
slovanské vsi byly zahladány a tehoucíh
rod neb jim měla nabídnou. Při společném
spůsobu života ploti nepotřebovali.

Od 9. stol. do zániku vsi v 13. stol. prode-
lávala stavení mnohé uměny, je nejvíce

vyvolaly občasně poříary.

Uhlád nové založení Starnova a umění
umění. Se spuštěm německých orad navořtala
je dlouhá kovaná, široká, na obou koncích o-
tvěna návo, také na širok symetrických sta-
veništech umění, se spuštěm vytařby cili um-
losti. Obytnou část domu i komedovské bu-
dovy doporučoval fojt stavět s hlíny, s val-
kú. Proto vanělo se ulem náon a čarčoně je-
sti i na kumny a pod dolním koncem soliti
louči. Někteří a domácích usedlíkú ovšem
řordeli, že v dřevěném roubeném stavení je
v pění křídla, ná se hlíněm, proto aspoň
jirby stavěti a dřevěných trámů. Kda kon-
am 19. a na počátku 20. stol. poslední dol dř-
vni křovně jirby na 6. 22 a 5 byly přivra-
ní od založení Starnova, kda se spuště. Kříd-
nou nových domů byla přivraňní slama, snad
je vyjměni šindel. Dlouhá ržná slama by-
la vždy se ruči, výroba dořhú byla snadná
a bez nákladu. Přivraňování dořhú na byč
na stla bylo tén, snadné. výroba šindelů vy-
žadovala dalšho více času a práce a věčily
na přibývání šindelů, třeba od místního pov-
ruění křovně, byly na onu dobu práce po-
měrně drahé drahé.

V nové vsi křovně byly už první stud-

ny, rodem bez pump, a porážku jen s kámem,
podle s ohrovním, přímocným, kratším bedlem
na dlouhé oči nebo s rumpálem. Tudiž s rum-
pálem a s šlapacím kálem byly ve 13. stol. už
ve všech tehdy stavebních kradcích. Dovedla he-
dy stály na vyrostlých miskách, bývaly kradci
studny hodná hluboké. Pro Hornou stačila
hloubka 2-4 metry.

Noví oni, bylo už jasně vidět doopr. sloh
stavob, stitoví a lanová. Zdá se, že stitových
stavob, bylo více, i když v pozdější době mnohá
stitová stavba, na př. č. 21, byla přeměněna
na stavbu lanovou. Noví stavby od 17. stol.
prováděny byly už více na lán, jak je vidět
na stavbách nových usedlostí č. 26, 37 a 59, ač
č. 55 a 68 jsou zase stitová. Stavby na lán do-
stávaly mnohdy té doby moderní kádra.

Stav, nebyly celky, volání na chléb pro hravy.
V té době usedlosti bývaly chovány jen do
hravy, mléko od nich pro domácí potřebu sta-
čilo a odbytá na mléko nebylo. Také nebylo
dosti píce pro větší počet krav, i když od jara
do podzámku se pásly. Žetel se nepřehrával,
tráva s luk byla pomeškována jak seno tak i
otava pro koně.

Koně choval se nestejný počet. Dokud nebylo

robot, stačil pro manž. usedlosti jeden, pro větší
usedlosti dva koně. Velní orby nebylo mnoho,
vidět jedna třetina porombů nechtěla se le-
dit úhorom a panno a luk bylo také mnoho.
Apríl v době vyčíslených robot, koncem 17. a špero
celi 18. stol., bývaly nutny na větších usedlo-
stech čtyři koně, dva pro robotu a dva pro do-
máči práci. Proto stáj pro koně nabírala více
mista než stáj pro hravy. Pro volání chléb
neměly, 2-3 oca, jak se chovaly, nacházely
útluk a chléb u krao.

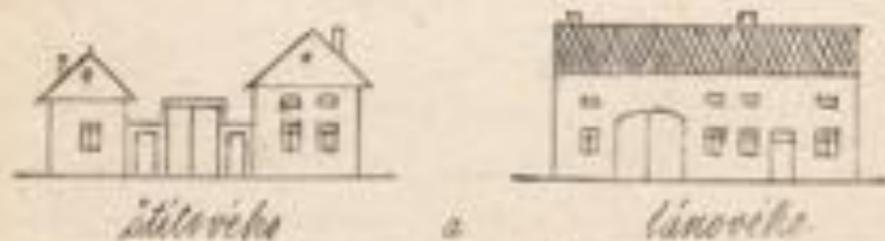
Ko doby také nebyly velky, větší díl poli
ležel úhorom, značné plochy byly pomeškovány
jako panno pro koně a hravy. Také luky byly
dosti velky. V když dřevinu roubení stodol
dostalo šarom klenutí pilice s válhů, byly tyto
pilice nase jen nízké, na mnohých se naché-
valých stodol je donad vidět spádni nižší opá-
lanou část pilice s novější nadstavbou po ohni.

Nový aminy se vytažili nastaly koncem
17. a počátkem 18. stol. V nepálení uhly nakre-
covány jsou sikhami páleními. Ade je nutno
je povásto s betonem, kořlavá a snadno slytlaová
krytina je nahrazena krytinou ohnivodnou,
břidlicí, taškou nebo eternitem, jako ochranu
před úderem blesku viděti už na lachterí

stieň klesková. Obvodné kúpeľné opatrenie kúmpou
a pumpou, voda púš dovia ku stodole a mnohdy
vydláždená. Kdekonalemy pro jak krásny chlo-
se samečnými napadly, tak robili chlo pro
veľkej dobytek. Kde ja my na kúpeň rúby po-
kryje se sláň. Kde chlo pro veľkej doby-
tek p umisten parák. Domáci rodood, domáci
koupeľka, kdekonalená kanalizace a električki
soľte se všem domě s pripadně připojeným
elektrickým pohonem pro pohyb mnohých už
komodáři.

A dalšemu aclebování se přáno plně
ndaru.

Starší typ stavení

Jak ve Starově kol v 1880 bývalo a už není.

[Doplňk státi, život ve Starově, stran 5]

Starším pro ověření paměti, mladším
pro poznání dřívějších dob.

Bývalo mnohé věci jinými než jsou
nyní. Na mnohé z nich se dopřít slově, plně na
napříkladom denní práci a denními starostmi,
už ani nuzpomene.

Že starý Starově kol v 1880 byl shrom ulý
pod deškem a se až do konce 19. a počátku 20.
stol. nachovaly se ve Starově prastarí dřevěná
jaby i několik hádru, se uvedeno ve státi
„Jak vypadal Starově kol v 1882“.

Všimněme si nyní výtaoby hospodářských
stavení. Které změny tu se v 1880 nastaly.

U stavení štitových vcházelo se dvířkami
napřed na dvířka a kúpou se dova do ní.
u stavení lánových šlo se přímo a návn do ní.
Dvířka od návn na dvířka nízka spravidla
jen dřevěnou kliku s provázkem na vnější
straně; satačkám na provázk se dvířka otví-
cala. Na vnější straně dvířek nad klikou bý-
vala také dřevěná návora na zavazování.
Kdekol na nov Prdelná opatření bývala

~~Byla~~ také u dvířek, sedoucích na kumna.

Kořtnici říkalo se, jaba*, mušň boční svět-
nici, jabělha*. Již u jaba rozdělaly od oné
doby mnohé přeměn. Tam tam + některím domi*
byla u jaba ještě klinková podlaha*. Byla ještě + obec-
ním ohraděnci i bb, kde tou doba bydlél jediný
státnovský domicek švadlec O, s dorki účnou ro-
denou. K oltří světlici domi byla už klinková
podlaha nakrácena podlahou pěkennou. Říkalo
se jí dláčka [dlaha - pěkno]. Klinková podlaha
nisakala zpravidla až ke zdi, podél zdi býval
úzký pás vyplněný pálenou uhlou.

Uprostřed světlice, říkalo se mu podlaha, bý-
val trámový. Na klinkách hladkých trámech byly
napříč přiloženy hladké desky. Trámy i desky
dostaly časem hnědou barvu, + některých domech
byly úplně černé. Nedávněj byly stropy obileny
vápnem a pak povlákány modrou neb zelenou bar-
vou. Černé, smítané stropy, rované, kódehe*, začí-
naly se teprve zřezovat.

* Svátek, který měl + dledivé mnoho stýpků i
kmecháčky, býval návštěvou u všech. Také jako
školák šel ve stýhu s kamarády do mnicha je-
ných stavení, takto úsadek jeho nebude jasně
ný. Měl původem poznat šero elly. Šárner.

** Říkalo se jí, nem*. - 46 -

Stěny světlice byly kámenovité buď před vel-
konoří nebo proti stěm lita ličiny vápnem. Vstou-
pala-li se do světlice, buď + levou nebo + pravou
zoku při zdi od náosí stal prostorný stůl, s obou
stran stolu podél zdi byly dvě lavice, dorki šer-
ké, s mřížkovým nebo sloupkovým opěradlem,
lonochem. Trubi dvě strany stolu byly volné,
+ s nimi přistavovaly se židle, říkalo se jim, k-
gáti*. Starší židle, mající sedadlo i opěradlo
z dubové desky, s vyřezaným + opěradle sr-
dicíkovým, s kulatými, křehkými šikmo nasaz-
nými nohami bývaly už namnoze ze svět-
lic vyřezeny na podrušná jiná místa a
nahrazeny novými, ale ještě se u bukovického
chýbarského dívoa.

+ koutce nad stolem byly na zdi s obou
stran navěšeny až u samého okapu obrázky
soptých, zasklení, aby je mouchy nuxniciš-
ovaly, + černých neb slacových rámech vel-
kých závisných prohled + ošatím rámeč
ještě nebývalo. + některím domi pod obrázky
byla ještě zachována se zdi malá psíčka
se dvířek. + dobačk bratrských bývala tam
ukládána bible, která byla šero + kádeř bra-
trské rodině, která výzka porčila, to jest výhled
evangelií a epistol. + 19. stol. našel tam místo
kalendář, lahvička s inkoustem a pero.

Nad stolem byl ve stropě napuštěn hák, s ně-
 hoh na silném, dozdělném drátě visela petro-
 leová lampa. Je potřeby dala se snížit nebo
 zase prodlit výše. Na stůl se nastavila, aby se
 děti nepřevrhly. Starší olejové lampičky už
 vymizely, došla namíchlo ovětrování loučemi,
 kavi dle vypracování starších udržívalo se až
 asi do r. 1848. Tu přičiněním byloval pro vřady
 někdo pověřen jen tím, aby opatroval hořící
 louči. Pod louči, která byla upconěna v něle-
 nem svícáku na stě, musela stát míška s vo-
 dou, aby padající šokové uhličky nepřicobily
 pokoj.

U radni stě světnice had' a levoim nebs a pra-
 vim. Roku stála vltka kamna a na ním šlebová
 pec. Kamna škoru a podobě široké křepkle byla
 kachlová, odobena nahore kimsou, a granem.
 Starší byla barvy žeravé nebo zelené, křepkle bar-
 vy bílé, zelené neb modré křepkenata. V kamnech
 vedle trouby býval nasazen menší křepkle na
 ohřívání vody. Býval přikryt dřevěným pře-
 klopem. Někdy čarú kamen mení vlastními
 kamny a stě křepkle se křepkle, tam bývaly
 odstavovány nádoby s jidlem. Kamna se vy-
 tápala ze stě. V obou stran kamna byly doko-
 široké, pohodlné lavice bez opěradel, křepkle

něk byly lavice u stolu. Na lavicích u kamen
 byly malé paxsoni v zimě, když se přišlo a ve-
 ku se zimny a v kamnech bylo natopeno. Jid-
 ní a lavice se shodou vyplňovaly se na pec.
 Na straně, kde nebyla kamna, měla pec ná-
 obrannou sítku, také proto, aby se světnice
 nebylo vidět, so se na peci. Pec bývala vyteply-
 šim místem a ule světnice. Koko a předkoni
 dobi, před r. 1868, kdy se navždy vypustil
 náhumenní rybník, trápila domácí zimnice,
 a křepkle, hlédal a nalenal ulovu a teplu na pe-
 ci. Na peci spávaly odrostlejší děti. V domě, by-
 trával se v zimě promrzlým je delším pobytu
 venku, vad b se dne nalent na kamna
 na pec. V šlebové peci pekl se netolko chléb,
 a dobi žmí také selhi, kamachi "odolby", a křepkle
 a vřatech plni plachy odolchů. Když byl chléb
 upčen, se křepkle žmí pec davalo se v létě a
 na podzim sušit na selhiých listách ovce.
 Před kamny visela na doou závěsích, křepkle,
 sedle tak dlouhé jak kamna. Na křepkle sušily
 se promoklé nebo prootklé šaty.

Prádelník a té dobi měl jinou podobu než
 má nyní. Křepkle se mu, křepkle" byf nevyrostly,
 křepkle široký a hluboký a vřatech nasuvkách
 s mearovými odobami a křepkle na vytábo-
 tání; nabíral křepkle místo.

poněkádal u hospodář na uložení listin pod
bezpečným zámkem. Ostatní tři směroky námi
nemily. Na prádelničku stával menší stůl a
dva stoly se spočítávaly pro případnou potřebu.

Talníky ve formě spřáhlé přičaly se ke stropu a
tam objevovaly, nahrazovala je nevytřáhaná, zelená
nebo hnědá i hnědá malovaná trubka s pestrou
květy. Podlaha byla dřevěná, když byly se svět-
nicí vyběleny, na ní utulek a horní komůrka.

Trávník, se jen stříhán o horní polovici na-
sklepená, na „lepším“ nádobí, také ještě neby-
valy. Nahrazovaly je police a doba vodoto-
myš, přičkou rozptýlených deskách s horní
částou. Tam byly ukládány porcelánové
misy, talíře, dárky na pivo, krabice a šle-
nice. T některým z krabic mívala hospodyně
susu menší, přívěsnou pokladničku. Trávas
nebyla zamčena, nikdo se jí nevěhl.

Kde dole visely hodiny vyrobené u stroje
hodiny, někde ještě celá dřevěná, šarčovaldby,
jinde už s kovovým stropem. Dlouhé byvadlo
vážně procházelo vlevo vpravo, na křídlech
nebo i jen na žníchách visela dohoda, a
jedno pro chod hodin, druhé pro bití. Bylo
hospodářskou starostí každého sou ráno se
matáhnout.

T ohřev byly květinové, hlavně mužské-

ty a fukcie jako nyní. Na období byly
dř. také na ohřev od návn bílé, křídla ná-
slony, žihadlo se jím, fukcia. Aby při ve-
šním mrtvení nebylo do světnic vidět,
nahrazala se okna ještě druhou kratší náro-
nou a hustě látky.

U dole visela křepinka se světlou
rodou. Na květinou neděli solceni větvičky
jazy s křídly a proutkem tím náro-
valy se na některý obraz.

Některé okna a dole ve světnicí bývaly
většinou bílé.

Ustátní nářezný pokoj viděl piratel
první na myšce, kam jako 7-8 letý chlapec
nesl vypůjčenou knihu. Zde a vrop světnic
byly vymalovány, stíl ten lavie jen se ní-
lomi stál uprostřed světnic, a květy stála
ižná, vyniká kachlová kamna bílé barvy,
ten chlebovi pec. Tam také viděl u jedné
adi pohovku, kterou před tím ještě někdo
neviděl. Obrazy nevisely v žádném rohu
světnic, byly celně rozvěšeny po stěnách.
Někde okny viselo velké arcádlo ve alatem
rámci.

Dalšího ještě větší změny než světnice
prodláta od té doby bývala sln. Obytné
kuchyně v dnešním stávu ještě nebyvaly,
bývaly jen sln, kde se v lili pod komínem

vařilo.

Komin při sdi od světlice býval hodně u-
sobij. Kominik při své práci mohl jím pro-
lékat a po šebřihu, který nosoval s sebou, mo-
hl vypouštět až do nejvyšší části. V komině
udíralo se maso. Pokud maso viselo v komině,
nemohl kominík komin vymetat. Bole byl
komin úplně otevřený. Z podkominu bylo
vidět až na oblohu. Tak je zpráveletelno, že
v r. 1653 v litovij ošathovij při smažení kobli-
ků na č. 14 vlnalo se sádlo a otevřeným komi-
nem vyfletilo na střechu, která se vlnala a zpu-
sobila ohně, který se pak rozšířil na celý doloží
Konec ošopice [viz v Drobnošech. Šeňax na dolním
konce Šarusoje]. Něhde byl uš komin přikryt
čtvercovým plochým kamenem, pod nímž byly
pencehany na všech čtyřech stranách otvory
pro odchod kouře.

Pod kominem bylo otevřeno ohniště, s něho
byly otvory do kamen a do šlebovi peci. V kam-
nech se vařilo, podlé ohně stáročla hospodyně
kance, při dovedně vidlici na dlouhí násadě
k ohni přisazovala a vytahovala. V koubi v kam-
nech se peklo. Na otevřeném ohništi připravovala
se jídla, když se v kamnech netopilo. Kance nebo
karnol stavěly se při tom na mělnou pojnošku.

V koutě sive pod kominem byl xardin velhij
kotel, v němž vypatovale se prádlo, vařily se má-
ky pro dobytč a byla-li úroda hadlátek, va-
řila se povidla. Když se sive stalo se obytná hu-
chyně, byl kotel přerusen, někam do komičky,
kde mohl se k němu poříditi plechovij komin,
pro nějž byl se sdi vydlaban potřebuj otvor.
Šeňax na remáby v osmdesátých letech nebyl
snad ve Štarnově přiči něhde. V chladném kou-
ti sive od kominu oddálením stáovala velhá
šloudek na voda, křivale se jí štandl nebo štandla.

Šeňaxby v tu dobu se šepce proti mřinobly.
Kostaním šepáku s kamny a s dlouhým korytem
na ohřívání vody, šepadně i s šlebovou peci xni-
nila se sive v obytnou kuchyni. Šodlaha, dřive
křivina nebo vyřčená velhými plochými kamny,
nahrazovala se podlahou přehennou, šhna se
světčila. Kde byla meřnost, aby se do kuchyni
zapřeháxelo přímo ze dvora, mřinovala se
před kuchyni meřni předni, vaxchla xmoně-
nim vedlejší komory. Štu přestaobách se světlice
přimačela se šlebová pec do kuchyni. Stará š-
poch kamna nahrazovala se modernějšími kam-
ny, uššími, za to hodně vyntijými. Plechlo kam-
nech topilo se už na světlice.

Podle sive bývala špodni komora. V ní stáovala
velhá šeňax na hoření neli, velhá meučnice

na chlebovou mouku, kámen. také byl v ni upraven
vodorovný šebříček na uložení chleba, který se
ležel spravidla po 14 ducch. ve spodní komoře spá-
vala slunečná dívočata, někde v doplovající dcevy.

Nad spodní komorou a nad ní byla horní
komora, iako zde rozdělána se do dvou nerovných polovic.
Ve spodní komoře vedly na ni dívočata, deskami
chrázení škody s uzavíracími dvermi. V ní
byla menší moučnice na pšeničnou [žitnou],
mouku, dlouhá kucka s několika přehrádkach
pro hravou; tak s jehala brácha, voze, haši,
hrupám a hrupac. Také v horní komoře, poněkud
byla suchá, byvaly ukládány jety vli rodiny a
nepoužívané jety peruny a vedchmuti perú. Škén-
ka, která byvala suchá, aby se jimi sladky nedostal
na komora, byvala po vli léta zavěšena, aby také
mohli nedostal se k satum a perinám. V horní ko-
moře uskladňovaly se různé potraviny, sádlo,
připouštění másto, povidla, sušení voze [chay
a voze jety uzavíralo], kámen krušky a ja-
hla, se nabývačkach šperky, uzení maso, klobá-
sy, slanina, žvazky. Proto byvaly dvere od ní
na kámen.

Kde nebyla volátní výška, byvalo na horní
komoře ukládáno také obilí. V tom případě byva-
ly trámy ve spodní komoře podpírány pronyjmi

sloupky, aby se pod tíhou obilí neprohýbaly.

V hospodářské stavění rozdělala kmeny. Doby,
kdy shovale se více kromě ní hrav, jak dáno mi-
nuly, proto pro větší počet hrav bylo třeba větší-
tát obilí pro hrav, třeba i na úhor staj pro koně
V byvala, vojanská mašálka se rozdělala a něka-
ný prostor připojl se k chlebo. V mašálce spávala
mušská sluneční dívočata, někdy doplovající rybní-
ky.

Pro vepřový dobytek stavěl se kámen dře-
viny hrav, šklivě pro pšenice byl často zří-
zen a koutka kůlny.

Pod domem rozdělala kůlnou staly vony, se sta-
ní byly uloženy, iako v hospodářské polní ná-
kade. Tak se také stavěl spravidla na dvere mi-
mo kůlnu. K hospodářských strojů vedle koutku
a pěkara obyčily se ve Starosvi první vci
stroje. Věchvy ošatni hospodářské stroje byly poři-
stovány až později. Pod kůlnou postavovaly se ještě
vytlanění vlnáčkové plachy, kámen trávy s dívočat-
mi kolyby, kámen a voze, zbyly se přístorání
lmu. Spati kolovraty našly poslední útulek ve-
kde na půdě na kómenem.

Věchvy stroje jak nad obytnou částí domu
tak nad chlebo a kůlnou, aby stroj byl napříčen
pro případ ohně, byly opatřeny silnou vrstvou
mazu. Kde hospodář každoročně maz prohlížel,
aby nebyl více přepáchaný, vyphonový neb vytre-

byly a shledání sudorlatky hned opravil, namasil,
a obávil, že při případném požáru stop pashov.
Klenutí stropy ve stájích byly seprac tu a tam

Kejmění směn modifikovala stodola, jen čas od času
pořádkem byl o ni nový mlát. Přibyl do stodoly zín-
tour a klenutí pashov. Jmáh dohad navrhlá,
nubyla noví stavěna. A když píse, byla dřevina
soubení odstraněna, zde vptaviny na kamenných
základech a nehořlavého materiálu, z nepálených
a poodl jen a pálených cihel.

Ke kade ucedlové patří výměnek. Když
starý hospodák, chtěje odejít na odpočinek, neob-
noval na opravu výměnku mnoho píse, říkal, že
nás stáří je to dobré, beatah se dlouho nepobudem.
Nyní hospodák, když miní předat hospodářství
synovi, hledí si vypravit výměnek co nejlépe a
nepokhodně. Říká: „Kadřil jsem se dort, mohu
na stará kílona učít takí troška pokhodlí.“ A má
rozhodně pradu. Toto výměnky jsou mnohdy
na stejně výjír úpravy jako ucedlové sama.

Starí doškoví stěchy pokrývaly čas od času oprav
něb musely být ule nové pokruty. Uč o ním, kdy
nubyla jim práce, hotovily se došky a o liti, apra-
vidla páde žněmi, byly nutně práce prováděny.
Noví slavní stěchy sdalcha vitily novu bělo-
šlutou barvou. Na kálenici dávala se ornoa kíl-
ny, a ni vyrůstal aclový netěch, který měl

skřínit pád úderem blesku. Starí doškoví stěchy,
na sucha kóide, se díle naklenovaly se deštěm
občerstvěným muchem. Doškoví stěchy neměly oha-
pě, a nímě při nahodilí oblool byly volěny dlo-
hými lesklými stěchy.

Stěchy na nových částech domu nebo se po-
žáru na ulm stavění byly kryty jen křytinou
a nehořlavého materiálu. Bědli, kidej traha-
mi. Charakteristické žrovní stěchy na jání
Koraci nebo v čichách. kde bédli se usní, bývalo
vidt na káři jen málo kide.

Kojitě bývalo neobendění, jen níška
krácha kíl nímě míla bránit, aby se hnoj neoni-
kala dešková voda se dova. Kumpy na mošuo-
ku byly jen tu a tam, byla jení stavění, kde cen-
ná mošuoška s dešovou vodou, varnái volně
odtěkala na kumova. Cumpy na pokrýkování
hnoj, a pořádku jen dřevění, opatřovaly se
kproe se přivěni kump.

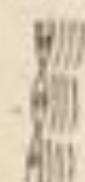
Kamenem vytláčený doír nebo aspoň dlá-
dina vsta přes doír ke stodole nbyl sou dohou
něhde. Doír i vsta ke stodole, když už bylo
toho kiba, vylepšovaly se křem, doocacným
a potoka na kílencišním nadpadem nebo
žhojny se křemovských kudi. Před vátby
mládež doír plněl umetla.

I studní prodilaly kmlny. Kák na vodu,
kumpál neb váha s žrovnem nakranují se dle-

vínou nebo melnou pampou.

Zady byly od sebe odděleny klenutými^{válkovými} nádkami, které byly i vnadu sadu, kde nebyla hodota. Mřížka nádky dělala se z větví, plochých břídlíkových kramen nebo z větví slámy, napěté na níže hladových, na to se pak dala vrstva hlíny. Po děle se mřížky nádky přehví naxelenaly.

Zahrady na návrh, podokenní i protivádní, neměly nádky, kde výjimčně, byly ochráněny plotem tyčkovým nebo káňovým. Viscatel pama-

tuje ještě starý plotový plot ze silných prutů, stal u podokenní zahrádky u č. 28. Nad to byl jeden z posledních. Mřížkových plotů z betonovými sloupky tehdy, ve Staré u ještě nebylo. Ploty mřížky sloupky dřevěné, nádky spirály se z káň, výrostky kramen břídlíkový. Někdy sloupky byly adné pilice z naxálených cihel, bílé olivě se širokým plochým čtvercovým kramenem jako mřížkou. Nam chlapiim volání se libily pilice z červených pálených cihel, ještě červenou barvou přelícených, jako byly u podokenní zahrádky u č. 30.

Jako neobyčejná volátnost byla u protivádní zahrádky u č. 43 nádky z úmých lisovných kramen se štěpanovských huti. U Štěpa-

novi bylo takových nádky vidět dost, ve Staré uol byla jen jediná.

Přelice kramenů hleděla, aby krásným kramem, na jím, naxáleno ule stavění čerstvou bloně. Kramě naxálená poslední tři dny před vylícením byly vinnány tímto správným prásim. Uražení kramy a sem tam nějaká díra byly napřed vymanávy hlínou, pak ule. Stavění vinnem bylo plíceno. Před, volání z návrh byla učiněna modra, červená neb černá obcovnácha. Červená a modrá barva se kupovaly, černá barva došel vinnu popel ze spálení obvyklých slámy, páčila se na krami, daleko od nádky.

Po krami vypadalo stavění jako z vinnu.

Kau + dobi předkřtanské stala povátná lípa,
pod níž byly bohům přináseny oběti, uctívání na-
sady tajnostem. Tam před příchodem křesťanství
ukládali do země popelnic a popelem usnulých,
můžou být někdy náhodou objeveny, jak bylo r.
1896 při stavbě ulice náhodou objeveno popelní-
cové pole od gýgsoni vñ.

Zavěni + křesťanské dobách, do 9. stol. vli-
dla se mnoho od primitivních stavů + haléské
vñ. Houpající kulturou + dobi křesťanské se vy-
stavba křesťanská. Ti domy byly přechodní se dře-
va, nice a hlíny, potměnou smičivě soustavně vñ,
gýgsoni, šeršopa a šeršop, po nichž kromě jmen
Gýgsona, Olánik, Šeršop a kromě obou cyrilomil-
dických přístavů na šeršopě a na pelosť existá-
lo jiných památek.

Slavní plynul život + mali komitilobí vs-
nice dle ročních období a polních prací. Tímto
tělili se na opětné otevření přírody, na první
cestu do polí, pak na šeršop, na podzim se ude-
letní práci byla jim milá vyhlídka na odpoči-
nek + kůně. Děti hrály si po ulici, šeršop se-
bylo, domilejší mládež mnohdy s nedokonalými
šeršopala dobu vynášení se vñ a tepeni bohyrné
Horavy, s radostí vítali příchod domy, tělili se
na stavění jarních májů, pak na jadu králi o let-
nicích, na práci šeršopnic + letním slavnostem,
na slavnost obřinčovou na podzimní máj

a na koloví tance pod nim, na slavnosti o zimním
slavnostem, což stáplí šeršop i po příchodu křesťanství.

Kopec také tělili se na dobrou úrodu, komitilobí
na říkadu pastou pro dobytčích, na to, jak se toho
roku vydají konopi a len, jak děti, šeršop, jak
vydají se jim květa, houčata, jehůta, šeršop a
selata. Šeršop petoři — případně i s poradcem —
pohlíželi na mšně, kde bude jano popel jejich
do země uložen, + dobi předkřtanské na malý
křesťanský u kůně na vñ.

Ta letní bouře vyjeli boha boruna, aby chri-
stůl jejich přibýhly, na doby sucha přinášli
oběti bohyni Kivč, aby deštěm živila radnou-
ci přírodu. Vše ovšem, jak život se s sebou
nese, i šeršop a starost, vítali šeršop nad dvo-
hým usnulým, kterou jak + dobiach pohan-
ských tak i křesťanských hledli po pohřeb-
ních obřadech smírně vymanou šeršopě křes-
nou při dobi domácí mudrování. Dopřela šeršop
s radostí šeršopila na křesťanské na olomoucký krad
nebo k šeršop, byla se šeršopě smírně o denním
zaměstnání. Také občasné šeršop na kradě,
u šeršop a na kradě [šeršop] nebyly s šeršop
konány. Byly se šeršopě bu přátelským
hovorem s ledem jiných vñ. Jiných šeršop
neměli. Tak bylo do konce 12. stol. Šeršop v 13. stol.
nežaly se objevovat šeršopě šeršop vichřenkou,
+ milostným vñ 1253 vñ šeršop.

6. Decret cis. Josefa I. o pohřbívání bez rakve.

[Přesná dokumenta.]

Ve state. Hornos + odlehu díjen p. psáno, že za panování cis. Josefa I. byl vydán dekret, jímž se nařizovalo, aby mrtví byly pohřbovány v rakvích, vybrá jen sahalemi v plátně. Dekret tento na návrh svých rádce vydal cis. Josef I. dne 23. srpna 1784.

Dekret přikazuje:

a) Aby od nynějška všichni hroby, hřbitovy nebo tak zvaná soata pole, ktery se nacházejí v obvodu obydlivých míst, saoteny a mimo místa [osady] do přiměření vzdálenosti pěst-
šovy byly.

b) Kdysi se všichni mrtvolky v domě u dve-
něb u viter do horků přenesli neb převrati a
kde se přepiravajících medliabach vichonich ps-
kropiti, vltud pak p. má farář na hřbitovy
mimo místa lesici k pohřování bez vñ nádhry
vdyndati.

c) Protranstvi budci zvoleni dorki selbi, kde
není oady a kde není napomáhá utlení, pak
budci vřchmáno nci a vyanciont kúsem.

d) Konvacká pohřbívání nedlže se za jiným ú-
lem, než aby utlení dle se u možná rychle, ú-
muž nie vñ napřehání než pohřbívání v rak-

rick, nařizuj se, aby se každá mrtvola de pláti-
nike pytle zcela nahá sačila, po ti de rakve ps-
lečila a v ni na hřbitov jen dopravena byla.

e) Zde se má ps každá jáma v stop hluboká,
4 stopy široká vykopati, dopraveni mrtvolky
a rakve vyndati a jak de platinike pytle nášty
jnu, do jámy položiti, nehašeným zápnem
požácti a hned xemi pokrýti. Přibude li napd-
nou více mrtvol, pohřovaj se třeba de jedné já-
my; avšak hned bud de ni dano xemi, pohud
šlta liči a hned následující noci bud jáma
xemi vyplněna zcela. Kter hroby má byti ps-
stora 4 stop.

f) Aby se obecnostou uševilo náhledu, xpd-
ny sobi každá fara přiměření psiet dobie sd-
laných rakvi a pýtluj p. každému odzema.
Kter-li psiet vñhde pro soi přibuaní štíditi rakve
neláštvi, nemá mu byti bráněno; avšak nikdy
nesmíji mrtvolky v s rakvemi byti de xemi spu-
štény, vybrá musí se vyndati a k jiným
mrtvolám položiti.

g) Ovšem se dovoluje přátelům neb přibuaným,
aby pro šdrie potomšoa neláštvi pomník lesby-
ucty neb vřičnosti k xomčelým hladli. Pomní-
ky takovi budto vñ gnom psiet nci stavěny,
nikdy de protranstvi, kde by obyčiení místo

ubíraly."

Dehet spisovatel mnoho a-li ho, místy při pohřbu byly nutny i vojenské zákroby. Proto po 5 měsících trvání byl dne 20. ledna 1785 dehet ten a sásti odvolán.

Odvolaovací dehet ani:

Jeho veličnost, jmuž se vše sásti stávkou a usázení šlechtického nároku, vidělo se pohouto, se svým nářezem ze dne 23. srpna 1784 k upravení shodných následků se adlouka-
oého setlení mrtvol povstat mohoucích, nabá-
zati .....

a pokračuj

poněvadž ale jeho veličnost jednat a domní zhušenosti sennalo, že lidé jeho bla-
hodárný návrh salla hrůzou přijímají a pocho-
vájí se i spáskem, navzdor hnilobě tím
se prodlužující a jinému nepohodlí a všelikých
předsudků více přejí než nadřičenému, da-
leho proměněnému spisovbu a poněvadž je
předpojaté o tom mínění tak silné a všeobecné,
že ani myslí mnohých jeho poddaných nepo-
kojuje ..... tož jeho veličnost doorním
dehretem ze dne 20. ledna 1785 ustanovuje,

že nechať k takovému spisovbu pohřbívání náct-
ného donurovati, kdož sám o přednosti jeho
přesvědčení nenabyl, nybrž se se ráhoi dotýč,
jednoma hájdomu na vůli dáva, aby čiril, se
by uznával vzhledem k mrtvolám svých
přibuzených na nejpříjemnější.

Ostatní nástava obráh dehetu ze dne 23.
srpna 1784 a úplné platnosti,
končí dehet odvolovací.

Pro staroobrážky bylo by nejímáos zjistit,
kda někdo a dobi platnosti tohoto dehetu
a dobi od 23. srpna 1784 do 20. ledna 1785
ze Starcové neměl, kde se byl a byl-li po-
dle tohoto nářezu pohřován. Za se to zji-
stit podle farní matruky. Co se při pohřbu
případně dílo, matruka ošsem nepoví.

matruka stat 6. 7. Odklání nářezný obran
m. 91.

Průběh.

1. Poslední šude ve Starově.

o Dvorních Starově na str. 52 se píše, že na úst. úb po velkém požáru r. 1900 byl obourán poslední šude ve Starově.

Jeden šude zůstal píseč. líbežně přestavěný. U ryčky č. 7 byl také šude, je to ta pozůstatka část domu. Uprostřed měl vchod bez dveří, s levé a s pravé strany po menším půlkruhovitým okénku. Byl však r. 1850 přestavěn. Uprostřed byl rozdělen o menší komůrka a pak vyšel na posehodu. T posehodu nad šudem je velká soštnice, nad komůrkou menší soštnice, dvěma spolu spojené.

Tento poslední starověský šude, jelikož loží nedílnou součástí bytu a je z tvrdého materiálu, vydrží ještě věky.

2. Klennovní nadjezd u Starova.

9. x. 1868 kešloviel a plan pre stavbu klennovní dráhy z Klemence do Starova. Ke místo druhé-
ního nadjezdu byly dva projekty: buď pouhý
závorou chráněný přejezd přes holijs s neklu-
bohým nájezdem z obou stran, podobný jako je
mezi Bohušovicemi a Roděnicí nebo nadjezd
ke vystrčenému mostě. Projekt s nadjezdem byl
vícem hodně dražší. Aby dráha na stavbě uselvíla,
nabídla při Starově, spoje-li s pouhým pře-
jezdem, finanční náhradu 4.000 al. Na tu dobu
byla to značná částka. Klennice u Starova
do Starova té doby nebylo, byla tam jen obec-
ní vozová cesta. Rozhodnout mlo obecni ná-
stupitelstvo. Té náhrada z povinních odmítla a
stavalo na stavbě nadjezdu. Nadjezd mll však
i nevyhový. Cesta k nadjezdu s obou stran dosti
stoupá, vznikaly obtíže při těžších náhladech.
Tahé plánilo se k ně, když byli prvol na most
z rovna pod nimi kahučel vlak a vyvalil
se skuchovalic žrného krouže.

Za praedivost této správy křatel neruči, jak
když slyšel, tak zaznamenalová.

3. Zovaha lidu u Starově

U informací lichtensteinského úředníka.
[Podle vypracování faráře Jm. Háchy.]

Když starovská koraice byla z. 1865 pový-
šena ke faru, stal se knězem z. 1869 farářem
Jm. Háchy. Byl pro svou mluvu, koraicnou
zovahu z obci klenní oblíben. Byl spolumachla
dátelém žrnějške- píseckého spolku koraicna
z mlstní Polnické náleiny. Spolek koraicou
trikoorou a oddělanými časopisy zanícovál
z upovňoval národní přeměnění z obci, té doby
hraničářské a náleina přispivála k hospodář-
ské modernizaci mluhého Starovského kora-
dáře. Farář Háchy působil z obci až do svého
odchodu z. 1893 plomjeh 24. kohn, az elou tu
doku nemil spmí z obci, z když na jeho farář-
ování provádily se klenní stavby, dokončena byla
nastavba koraicní vřie a byla provedena pře-
stavba faru.

Jeho nástupcem stal se farář Ant. Vaník.
Zovaha umíněna, nemácentiova, který pro svou
dobu svého koraic z obci od z. 1894 do z. 1903
nedl stálo spory s obcním nástupitelstvom a
uhdžím Starovou K. Vyhlém. Věc se odděchla,

kdysi písača správa o jeho smrti.

A smrti farára Ant. Kaňka sledil sa v upísanej
novej faru bláznivci uň štátnym kaplan
I. In. Kácha. Kdysi liechtensteinský úradník
A. V. Štybel, že I. Kácha má sa blázniv na faru
de Starého. spravoval ho od podání úradom, že
štátnosti poddani uň na doby rokov před r. 1848
máli a vechnomi nedobrou pověst jako skupni a
sordochlavi. Kdysi spravaci porouchali a že tyto
klastnosti ubránili i na farare Ant. Kaňka

I. Kácha vedel tieto informácie. Každý podal,
misto obdržel a po ulou dobu svoje farárování
ze Starého jak s byvalým obecním zastupitel-
stvom a starostou K. Štyblm, tak s jých nastup-
ci je alých 25 roků svoje působení a obe vy-
kázal a nylapš. Škodl. Mělyby tedy vna neshod
míst farou a obu a občanů štátnostých, ale
a poraz farare Ant. Kaňka farar I. Kácha
zemřel r. 1823, nahrazen se tyfempře nastup-
čování tyfem nemocniho.

4. Německý kaplan pro Starovo

Disatilis brán, kdysi Bohorlove, donul r. 1897
nabo 1898 a knojčich faru správa, asi a tamní far-
ni knojčich, že v 17. stol. knojčich farar mused

podat státnost, zda ho konsistorie se k vechnomi,
oran moidel, že štátnosti fararise odpiraj
farare dvatek, ad k vidi nim vydržaj št-
mechich kaplana. K kterim rou te bylo, kam
státnost byla podana a jak byla vyřizena, lu
asi donud jurnat a fararichy knojčich faru.

Kdy te mohlo byti? Jan v letich 650-1690,
kdysi bylo na prandubých úradlovecch ve Starově
usazeni od vechnomi, te doby uň německé, něho-
li k usedliku Němcu. A proč nechtěli dávat
dvatek? An proto, že nebyli katolickiho
vyanění. Byli se Němci - evanjelicki, převodeni
ze Slovka, kde vyanění evanjelicki nebylo
zaházeno. U nás byla tou dobou silná proti-
reformace. I poddani, převodeni ze Slovka,
museli přestupovat na víru katolickou.

Německý kaplan v Knojčich nebyl jen
pro štátnostské kence. Německí usedlíci,
na pustých usedlovecch byli i v Knojčich,
tj. ve všech přelámaných obcích, v Koutině,
Kúarově, i v Benáthkách, tam jich bylo rela-
tivně nejvíce, ne k usedlíkú byli německí dva,
te jest 33%.

Německý kaplan v Knojčich byl, jistě
řádně na dlouho. Hlavní celkem německý ži-
vel ve všech smírných obcích brny se osimi-
local. K osad patřících k farnosti knojčich

řádná se nepomněla, právě tak jako se
nepomněla řádná obec a farnosti bohu-
něch. Ka se pomněly se všechny české
obce, které patřily k farnosti šternberské,
se sousedních obcí Rhot, Kuchel a Stádle.

Velké díl stali jsou dole uhásky zani-
hajících, neb už zanedělých domácích prací,
mláčení cepem a domácí pečení chleba.

5. Mláčení cepem.

[Práno pro dnešní dobu.]

Že do let sedmáctých mlátilo se všechno
obilí cepem. Dříve + sedmáctých letech pře-
řeny byly ve Starově parní a dřevěné mlá-
čičky a kientoury, + osmdesátých letech mláči-
lo se cepem už jen rěč, aby byla dlouhá slá-
ma na dlaně, obšel, došhá a na nacpáva-
ní slámmů. Mláčení cepem tvořilo dlouho,
mlátilo se + kratších přestávkách po celou
zimou.

Mlat před mláčením cepem upravil se
tak, že podél předních i zadních vrat po-
stavila se hodně široká deska, sahající

od jedné oplátky až ke druhé; byla ochra-
nou, aby při mlátu nevyrážovalo
a mlátu. Spatru se škodilo nebo ke stodoly
vyhodilo asi půl kopy snopů, které už neroz-
říváno hladky se doima nadami, hlásem
kroli sobě přes elou silhu mlátu a napřed
se, obpávaly. Ohlepané snopy, ohlípké se
dobře vytrásky a složily při jedné straně mla-
tu. Potom podle velikosti mlátu se rozváža-
ly snopy hladky tenkou vrstvou dohola
po elou mlátě, hlásem dovnitř, "čítom" vev.
Mlácení byl nastojný počet. Jeden mláče sám
nerad mlátil, sčítel mit aspoň druhá, potom
"se dvojce" se už mlátilo osudej. Kohle se
k mlátu postavil až šest mláčů, tři a tři proti
sobě. Křehky nachyzející kmpo mlátu vev
se stali. Život se Starově, obraz I.

Když mláče přišli kol elího mlátu, po-
hládky se obrátily a mlátilo se zase po druhé
straně. Tak se sláma dobře vytráskala, aby v ní
nenůstalo zrno, svázaná se obypěk vyháovala
a před hodou, se dešivého pečání dávata se
na patro nebo do stodoly. Vymláčené obilí
shrnulo se k pání v ochranných desek nebo k oplo-
tě + poxid a mlátilo se další kolo.

Když došly tři kopy snopů byly oymláčeny, nastalo čištění srna. Jahradí nabývalo nebo byly jen velmi primitivní. Srna činila se vřitím. Dvěřela se přední a zadní vrata, aby vznikl aspoň průvan, neboť se vřela a srna širokou dřevinou lopatou hádala se v malých částkách proti vřtu. Tento práci, třeba velmi nepřijemnou, dělal hospodář npraději sám, nrad je svěřoval druhému. Jeli-kož stál při vřtí proti vřtu, lehl mu vřechin práci do obličeje, do očí. Klavou zahradil si sice zástěrou, však práci a oči musel po chvilkách vyřítat. Při vřtí tíhla srna padala nejdál, přestávala srna mčít daleko a nejbližší padla nejlehčí srna, poraděl. Poraděl býval ponechávan jako hrnivo pro slupce. Na seti brala se jen přední srna. Prvy nstavaly ležet před vrstvou srny, práci synádel průvan neb vřta vni se stádoily.

Vřtosa srny omítala se junnou mčičkou s dlouhou návadou; říkalo se smrděnka. Byla z hořovena a do ní dlouhých stibůl trávy s junným ohlajím, říkalo se jí, smrdí. Tráva také rostla v luhu. Před srnou, do-kuď byla zelená a pružná, nahradil a jí hospodář došly tři velké hádi a pak doma sán a ní, smrděnka vyrobil. Vyrobila několik let srny, hádný druh volá, shrovalo

se na kumádky. Prvy se velkých, obrabčejných ho-lich odnášely se do ploníku. V zimě hrnuty se jimí trávy.

Vyčištění srno mčilo se, na stari nebo, na nové vřtí [vřtel x nim - turtel, švrtel, švrtelina] a vřtí-lich odnášelo se na sypku.

Podle toho, kolik srna a jasně kopy snopů a oymlátilo, říkalo se, jak obiti toho rohu. Tomu svému hospodáři, upalo.

Kdy při posledním mčáčení poslední udeřil vřtem na mlát, stál se, mčemí, musel dít na pi-vo, upravidla mu hospodář finančně vypomohl.

Jabý se pohroz v práci. Vřtem mčánilo se obiti po ulou zimě, vřtí vřechos vřtí krad po zimě a třeba přímo s pole je na den na dva dva elekt-rickou mčánilou oymláeno.

Jednu výhodu pro hospodáře mčáčení vřtem práce mčilo. V čas vřech. Vymčáčení obiti na sypce mohlo být kdykoli at pro domácí nebo nprádelské vřech nabaveno, na srno se stámo někdo kumohl, říkávali státi hospodáři.

6. Domáci pečení chleba.

[Přáno pro doby, kdy už domácí pečení chleba bude dávno zapomenuto.]

Velkou událostí dne bylo, když hospodyně ráno řekla: „Dnes pečeme chleba.“

Je spodní komory donesla se do teple místnosti dřevo. Pohod nebyly obytné husky, byla tou místností „jamba“. Dřevo se vymyla slánnou vodou, v dřevo byl hovek těsta od předšlého pečení, šáhlo se mu náležek. Ten se nechal v teplé vodě rozmocit, večer pak se dělalo hoas. Do vodou vředního náležku sypala se chřástka, na níto proutě mouka a mícháním tvořil se nehubný hoas. Aby v zimě nově nevykládl, přichyzovala se dřevo na nos pečenou.

Druhého dne šarab a rána dělalo se v hoasu těsto. Přidávala se do hoasu mouka a kopisti, na dolním konci naploško rozšívěnou, se těsto stále míchalo. Kdo těsto míchalo, „tancoval“ dlouho kolem dřevo, aby nemístaly v těsto koalby mouky.

Pak nechal se těsto hynout. Když bylo vyhynuto, mouk škovinou lopatkou vybíralo se v dřevo na stůl, vyvalovalo se v mouce, kladlo se „na slamenku“ a nechal se dál hynout. Hni-

tím se už pápavovala pec. Do pece složila se nároč dlouhého suchého dříví, které sčertem se starého povísta se podpálilo. Bylo-li třeba, přiložilo se ještě další dříví. Když dříví došlo, šelo. Šeblem vyhrabaly se šhavi nbystry uhlí, mohrym, pomeltem slameným se pec vymetla a dlouhou ohlebovou lopatou pecin na pecnem se slamenek na lopatu převrátný, šahel se v řadě do pece. Něco šhaviho uhlí nechal se v jednom předním koutku pece, na ně kladlo se drobné ková, aby při šarabí pecin byla pec ovětlena. Pak se otvor do pece uzavřel.

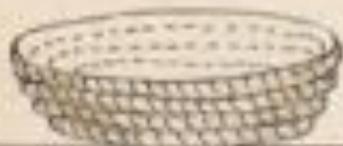
Chleba přel se an doš hodiny. Když hospodyně špřela, se už je upečen. Na ohlebovou lopatou pecin na pecnem se pec vypanovala. Spodní kůrka chleba se pak vodou opláchlá, aby se s ní odstranil popel. Korky, ani moe teplý šáh nemil se hned jísti, působil bolesti v žaludku. Přes k večeru, když už byl vykládl, vřala hospodyně mň, pecin nosem pokrškovála a pak š šropla, aby proni ochutnal, jak se, bozi dar vydavil.

Když dávaly se před chlebem do pec velká vřolby a šlebovité těsta, „rešiváke“, pompaní šoll a hminem. V korké peci byly velmi rychle upěšeny. Křky se jísti ještě teplé, teplé byly vlastně nejškathj.

Chléb se pekli pravidla po 14 dnech Ošních, kdy bylo ve stavění více lidí, po kratší době. Štalo-li se někdy, než chléb mimo vřhávání vyšel, vypůjčovala si hospodyně pečen chleba od kamarádky, po upečení chleba ji zase stejné velkým pečen vrátila. Pečeny bývaly velké, pětakilové i tlšší.

Ž lidé a počátkem podnikání dávalo se po chlebě do pece sušit na lících rosoce.

[Ž omšelých křehk pece v oči nebyl.]

Slaměnký, ve spisovné čistě ošatky, formy na toar chleba, byly, ohroubí s nevysokým

okrajem a byly zhotoveny ze slaměných plešců, ovínutých a splusváraných k prvým lžkem. Dávaly pečením chleba kulatý toar. Vyrobili je a po doměch prodávali slaměnkáři a jšní Horavy. Starší uš vyřazené slaměnký byly dávány kočkám na pělích. Katakup se jako nosou na slaměnce bylo lidovým úslovím.

Velký pečar na dolním konci.

Ž Bijnách Starosa na str. 49 se píše, že 1848 k 1849 vznikl podle místního podání na kamni č. 14 oheň a shořel celý dolní konec vsi. Kánnama v tom není.

Podle rodinné tradice, kterou píše a mladých letech slyšel, byl ten pečar v r. 1853 na jednom kánně ve velké stodole v č. 27 byl vydlaban letopisec 1853. Když jeho chlapeci jma a ptali, se ten letopisec znamená, bylo nám řečeno, že toho roku byl velký pečar, který nachvátel celý dolní konec a se vyhořel celý grunt s velkou stodolou. Káčku starou káčku malá stodola nevyhořela.

Ž přídava ovnku ohní opec se pamatoval. Pečar vznikl v dopoledních hodinách, v úterý v ošatky. Toho dne smažily se v úde hoblíky. Na č. 14 při smažení vznikalo se sádlo, hořící sádlo vyjelé oščeným kominem, padlo na doškerou stěhu, která rázem počala hořet. Velký ošer ranoucí k dolnímu konci roznest oheň na obě strany dolního konce. Místi při přitom bylo, že lidé byli doma, polní práce jšl nezačaly. Táh mohl být

zachráněn ve všech pořízom zachycených stav-
ních věch dobytých i mnohá ovčí a na nich
hodně polního nářadí. Přetopěl 1852 na tvárně
nově zřízené stodoly potvorný, že poříz byl
toho roku.

Jeho písařství, narozený v 1842, byl toho
roku 11 letý a na poříz se dobře pamatoval.
Jeho rodný dům č. 38 tehdy nevyhořel.

-185-

8. Sníh a době hořetí rží.

Z vypracování písařství matičky, která
rodem z Kúcovi vdala se v 1864 na Konst.
Novobřího na č. 27.

V r. 1865 v době, kdy hořetou rží, v pole-
vici úrona, napadlo mělkavé křánu na 2-3 cm
síhu. Rží, která byly právě v hořetí, dostaly
sněhovou šepici.

Přítakomliví ve strachu a přiči úvodu
vzali dlouhé provazy, „pónovníč“, doh vra-
li provaz, hantý na jeden konec, jeden šel
po leví, druhý po pravé straně náhonu rží
a napjatým provazem sníh stírali. Čer-
noví Sluního ostatně hned dopoledne mih
rozpustilo.

Šah to přehrápení přede hánmi a po šních.

-18-

Kdy se rží sníh stírali, tam byly hlasy polohla-
sti nebo úplné hlasky, kdy sníh nedírali, měli
hlas v klasce normálně vyvinutí. Při stírání
sníhu sáheli provazem i hořetě příměří a
svět odhořel naprázdno. To se bylo vyvíleno
bylo při slyšet mnoho různých hán, proč toho
roku byly rží hlasy hlasky.

Když letos březen 1855 byl tak neobyčejně
studený, hlasky naše meteorologická stanice,
se poslední práci toho studený březen byl napo-
sled před 90 lety, v r. 1865, se však zachovaly
zimy přišly až i v době, kdy hořetou rží,
nedírala.

-187-

9. Jid novního dobytka.

V Dějinách Staronova na str. 50 čteme: V 1872
byl mlov dobytka novního, mnoho nuzných
poránek i zdravého dobytka, který sahápan
se jachel na porombu par 272 u poleha Slu-
níku [opodal sudírny].

Písařtvo rodice vyprávělo některé po-
družnosti o této pohromě:

Náhana, která hořetou dobytka postihla,
byla sloninná sníl. Čoránet se musil vřechen
hořetí dobytka, i zdravý, v háněm stavění,

-18-

kde se náhaza vytrýpla. Cis. 27 i vedlejší č. 26
byly také postříšeny.

† době náhazy až do doby, kdy byla provedena
desinfekce, neměl nikdo vyjetí z domu.
Bojáci drakeli straš na návoň i v náhazovní
u každého domu. Až náhaza byla. Bylo-li
potřeba něco koupit u kuchaře, šlo se do
jáho, stojícímu před domem na straňi a ten
jního bojáka pro požadovanou věc přestal.
Bojáci neměli vystoupit na dvůr.

Desinfekce prováděla se kvaňní kvaňným
vaporem. Náhaza se padly a nureňi pora-
zený dobytek byla, až malá, nenahradila
ukápanou špodu.

Jak se náhaza dostala do Staranova?

Prý je přenesl kvaňník, uxi, ze Staranovské,
který byl někde v kamolenském stavení v ně-
které z okolních obcí.

10. Ohňes púchy ze Staranova.

[Osobní vzpomínka.]

Je známo, že Nízký Javňník vyhazuje
stopý sopčňní šňannosti. V okolí města Berou-
na je viditelný kráter vyhaslé sopky, uoně
stále ještě s nějakou teplotou. V zimě prý se

na ní padly sněh dlouho neudrží.

† z 1834 - pisatel šhodil druhý rok
do školy a mival jen odpolední vyučování -
bylo pozorovat od Staranovské slabý ohňes púchy.
Bylo to v létě odpoledne, snad v červenci. Byli
jme ve škole. Napřárou posílali jme vichňi,
jakoby laocemů někde obšat. Učitel Kacimír
mír přispolil šhodě k ohňu, kde visel dlouhý
stloupy tlakovice, v napětí šhali jme, co bude
dale. Druhý ohňes supřšel. Učitel Kacimír
nám pak řekl, že to bylo neměščeně. Kdyby
byl následoval ještě druhý ohňes, že by nás všech-
ny byl vyvedl ze školy na volné místo před
školu. Vě neměščeně se je vyberpčňňj
pod šovým nohem.

Bylo-li někdy pondělí nebo dříve také po-
zorován nějaký ohňes púchy ve vř, nani pisateli
známo, někdy v tom od někoho našlyšel. Še-
stap-li školní kronika z té doby, a z 1834,
snad je tam v tom ohňesa nějaká zpráva.

11. Lesňňna a močedlo.

† Vějnách Staranova na n. 51 je psáno, v čá-
ci 1836 vyhořela panderna na polňňani lnu a
nebyla po ohňu víc obnovena. Zavřeno hlinou

a hrane močidle na č. 45.

V jednom roze zanikla ve Starově dol pra-
stará opatření, susična na sušeni lnu a konopi
a močidle na máčení konopi.

Lna a konopi pěstovaly se u Slováci již od nej-
starších dob z hrubého, ale pevného platna konop-
ního šelby se kořile a kalhoty do práce; byly sice
hrubé, ale pevné k nerozházení. Ke línějším plat-
na, které bylo jemnější, šelby se kořile pro raděle
a rábky, také líně provláčky a protiračla. Ob-
jí až do polovice 19. stol. Vše rostliny pěstovaly
se vlně, kde se hrnery slovanští usadily.

Lna po vyřezání a oděmenění byl rozprostřen
po trávníkách a posečených lukách. Denní roze
stačila, aby dráh stonku uvolnila se od vláknů.
Potom se lna sušil, buď doma na výsluní nebo
v chatě k tomu určené, v sušárně. Suchý len se
odvozl domů a byl doma po šachách postrán.

Konopi dozrívale vyšly až z mávy. Aby se
silná dráh stonku uvolnila od vláknů, no se
roze nastabila. K tomu bylo třeba delšího močení
ve stojaté vodě. Slováci, konopi kladly se do
hluboké louže, roze močidle. Jedna vřosa
spaněčků napoděl, druhá vřosa na ní na-
plně. Největší vřosa se přehryla dvěma těmi
dřevicemi a ty se pak natáhly kamery. V těle
roze lánní bylo konopi poveršano po několik

vadl. Až na chladných dnů koncom srpna bylo ko-
nopi a roze vytřehováno. Kde je vytřehoval, byl
až po pas hluboko ve studeni v díle vymočení
konopi sušilo se pak v sušárně, suché odváželo se
domů, kde tímto na hadlici závovala se dřevě,
až se dostalo líně dlouhé vlákně. Křypším dřevě
se lna a konopi křivelo se pasičce, povuchaným
vláknem, koudel. To a prodávala provaním
na výrobu provanů.

Ve výrobu šivota našich předků smíme sou-
dit, že močidle v sušárně měli už v předstar-
novské době [Olešnici] a že na obě tato nutná
opatření byla pamatováno hned při zakládání
Starova. Susična musela být kus na vrh, i
při velké opar roze se přec stávalo, že při su-
šení vznikl ohně. Močidle bylo zakládáno také
na vlně, na kamny, při močení konopi
vyšval a močidla nepřipomny šapach.

Močidle kam naše přababičky po staletí
dávaly močit konopi v susična, kde po dlou-
dlehou dobu sušily len a konopi, uhořčily
se Starově khor roku 1886, obě shorem náro-
vň, svy šivot.

Suchý práce v úpravě lnu a konopi
podává pisatel dle vyprávění své matičky,
která obě práce pa svého mládí v Kúnově
při učila.

2. Kátapa v roce 1891.

[Z vlastního pozorování.]

Dějiny Staranova na str. 51 prací, R. 1891

5. 7. přelétá mráčen na horách a celka poro-
dení. Obilí a oves zaplaveny vodou. Zlatoška vyšla
z h. bílé a až po bohu mchu. Na dově 6. 25 v
26 stály rosy až se nápravy ve vodě, most a sa-
lovny stáčen.

Osatek byl v r. 1891 patnáctiletým studen-
kem. Na kátapa se dobře pamatuje. Nebyla
5. červenec, byla až po 15. únoru. 15. únoru
končil školní rok a toho dne na pěkně počín
přijel vše s povozem do Olomouce, aby si stu-
denty, pisateli a jeho staršího bratra, s hufny
odvrat domů na přázdny. Bylo to druhého
dne, 16. února, kdy k večeru se stáhla prudká
houz. s přelétá mráčen na horách. Věchny
všé Starovské potoky, Olávník, Olávníce a Gry-
gava počaly prudce stoupat. Věchny tyto tři po-
toky lta nebyly čistěny, byly fahnem rane-
sory, travinami zarostli, proto nestačily při-
táhající spousty vod odvodit.

Prudké lyaocí rozvodnič, mléčko Staro-
ské potoky, řeky Zlatoška, Ohava a Horava
silně stouply. V dolním luku věchny tyto
rody se sranily a vyjímá voda v Ohavě a

Horavě tlačila se proti toku k Starovce,
bylo kátapens všechny dolní pole. Za náh
stodolou byla vyptá hruška, ovnička. By-
lyli jsme až do jejího vrcholku a videli
se dolním poli kóslitou vodou až na mlenu
bláh k luku. Jen krásně jako nějaký plan
v rody vyženibala. Náš sad a dovir byly
plny vody. Na dědině sahala voda až an-
ke kóslu.

Když druhého a třetího dne voda opadla,
byly v Brándačk v dolním poli moleny
celké ryby; bylo to znamením, že voda přišla
až v Horavě a Ohavě, v Starovských po-
tocích tak velkých, ryby nikdy nebyly.

Kví v tu dobu právě začaly. Měli jsme
posvěnu říč na dílo u rybníčka. Každni část
tehota díla, an jáma přelina, vltla se s po-
řádkem obilím ve vodě. Obilí odplaveno nebylo,
vážnělo se na pedle stojel pónice. Když
voda v Grygavním potoku frosha opadla,
vynážděli jsme pořádku říč neradu na pro-
střední větlinu, kam voda nevystoupila. Ob-
lí kladlo se na řecí a tak se odnábdlo. Bylo
uice porušháno. mopy při vřácní vypadaly
všelijak, rano však pšporeneno nebylo. Jen
při mlatu a to všeho obilí v dolním pole

byla velká nepřijemnost, se zaplaveného obilí
mno se přádko.

Veliká rátopa přišla počátkem jóní a
vinovala dlouho, na obilí škody nenadělala
více na jetele, který byl bahnem tak znečištěn,
že se nehodil jako krmivo pro dobytč. Táhi
šepa a kornatky, plíhoi nastaly se v odě dlou-
ho, mnoho neutapily, za to byly odplaveny
dosti jísti nekvalitního sena a luhu a dol-
ních obilí.

Z j. den dobrý účinek měla tato rátopa.
Jak všichni naši lidé ve Slovanech se pama-
tují, byly všechny tři ranění v odě léty,
jísti šepa rohu šacní vyčistěny. Druhá
úprava těchto toků, volně široké koryto
Olšnice pschání lepro a doby, kdy se pře-
váželo sellování a odvodňování prouhů.

* Škledný návěrečný obraz

všech doplnků k Dějinám Slovanců na Slavě.

Kdysi stvoř čtenář těchto doplnků byl v du-
sku uvozen do doby před více než 2000 lety, kdy
gallský zemědělec usadil se na břehu moelbického
potoka, jemuž dal jméno Grygara, který se an-
pravus nachoval a joni zapustil řádlo do ú-
ní komě.

Dále se dovíká, že ani ve 3. stol. ps. K. vedle p-
ných slovanských družin, usadivších se v rovině
šepy Slovany a jejich přitoky, přišla do rodu-
ní jeho hrady tři družina Slovanů, usadila
se tu vedle Gallů, od nichž převzala jméno
potoka a která památkou ps. sobě zanecha-
la popelníkové pole a finátské cesty.

Tři se dovíká, že další rodina slovanská
vstoupila a blížnosti grygaoni on neolhou
sádkuhoou [- rodinnou] ve předkarnovskou,
a velkou pravděpodobně jména Olšnice, že
od grygaoni on přijala jméno potoka Gry-
gara a když v nejnámí době grygaoni vs,
naniká, přijimá ps. ni a dále obdělává její
polnosti. Táhi se ani v této době vznikají lou-
xani on, štěpová [snad jménem Olšník],

daly balor a možno že i Clunco, vada snad
je) mala jako Amasty [jmeno pskasi a pondy-
si doby], kici odla mlyna mly je šut und-
leni.

Právci, jak nevilba vs představenostvá spolu
a soudními předělala všechny boj, trojici
je ale 9. stol. kdy koravani museli vni radu
obraných bojů proti rozpinavému soustav, na-
před proti krali transpimou, ponděje proti ni-
mschomu. Tradicemi myli vta věnověty Gy-
zila a křesťů, kteří slovanským jazykem klá-
sal, novou vnu, křesťanství, donesli náhled vni
kultury, písma a to slovanské a kteří nanechali
se jméno niximou kamcovimou křiči a vni. Ves-
nička se přičila vyprávěni křiči velkomoravské,
sotale ponděje jako rchnost údělna knižata ob-
moucha, jak machrabata moravská, se obypo-
sela její jako smičlloci pskojní žile vni do 10.
sto. kdy drcvi Hamáni vada do náhlada uničili.
Bylo se o vnu neblakim roku 1253.

Cozuvy stonai sledoval řadu obran u ná-
viku stani a xrodu noví vni, Hornora. Dale všech-
ny rudy Hornora, vavike ponděje Hornor, měl
sledovat se statisk, Hornor + vllshu dján'a, kř-
tot se Hornoré vni ityčech obraních, o stani kradské
[1254] ai do jejího náviku.

Evoldá u v náboženstvjch poměrech se vni, v ps-
tích a vrbním poddanství od jejích vrbku ai
je jejich amornění na Kar. Tereze, v mudiemi
obnove poddanství vs jorlem I a keneval v apl-
nem mudiemi robot + v 1843.

Když představy, jak starnos vygadai a sil
kol v 1830 a doprovdil, starnovské franci do pro-
ni vrbtoci ralbny.

V sadumáni postai vrbili na starim křibitocí,
křiči v vnu křičela a křičelni vni tólich generaci
jeje předkři, do vna vni pskasi vni v vrbnoci
spatěl morachový obraz vni vrbnoci vni vrb-
leni v vrbtoci vni.

Je jisto, že budou náměty proti lepšími
mýslance + tito lidé, nejsou všichni lidé tóho
nároku * Kři se odpírce i je Balachy [křiče-
rby německé] v Al. Živach [odpírce křičenij],
křiči pisatel je převrděn, že lepší nárok vrbtoci
vrbtoci nad nárokem vni správným.

* Uvážka, jak a mēni nárok. V a 1814 byl
o obyvni vrbtoci křičenij, v vni vni
převrděn, že pskasi vni 14 stol. V vni vni
vni Jaroslav opivovata stonai vrbtoci Jaroslava
v Hornoré na Játary u vrbtoci v 1241.
Vrbtoci milioni vrbtoci a pks do milioni vrbtoci,
křiči janyhovi pskasi vrbtoci vrbtoci vrbtoci.

Čestitel přeje svým redákům, aby některá
mladší síla doplnila dále kroniku obci, dříve
že ni ještě psali [psatelio pohrobilý vltk
tomu bráni].

aby soláři mládež, s porušením saka-
la vidy se odrej sedemorki a vi rodní obci

a přeje svému rodišti Starou na Haní
a všem Staroušským redákům do budoucna
a jejich životě plného zdaru.

byli madiens činem rkořního Jaroslava
ze Sternberka. Kunulo jn. několik, málo roků
po objevu. Když naduviděti bratři klauou
mladý tehdy pán frant. Palacký, historický
badatel. Něhde se starých nápisůch nena-
šel spráou, si a r. 1241 byli Tataři u Olomou-
ka a se tu byli poraženi, nebylo o tom histo-
rického zvěření. Jméno vítěz Jaroslav ze Stern-
berka bylo dříve náhadou. Palacký zjistil,
že a r. 1241 šlechtické jméno ze Sternberka
jště nunesťoval, se sepsou od r. 1249 Eduslav
z Chlumce psal se psati ze Sternberka. Nemož-
něby psati psati ani hrdinný vítěz nad Tatary.

Čet však byl názor jednoho člověka
proti názor milionu lidí.

Prsa uplynulo dalších 70 let - Palacký byl
už mrtvo - unioverita pražská se všimanním
řídectvím probádání prohlásila rukopis na fal-
sifikát, tedy se táci Jaroslav nepokřání al 14
stol., nýbrž se vyplodem 19. stl.

Ono však 9 mil. Lechi přijímá tento
kraj hraběcovský názor a jn. se tam něhde
něhde páně síti a starý původ Královic-
ského rukopisu a páně síti a slavi Jaroslava
ze Sternberka, vltějně vítěz nad Tatary
u Olomouci.

1. Náboženské poměry + pšeditarnosté v n. a ve Starově	3
2. Právní a poddanské poměry + pšeditarnosté v n. a ve Starově	13
3. Typy umělejšího stavění na Kani	17
4. Jak ve Starově byl r. 1830 bývalé a učení	45
5. Práha a přiblížený vzhled pšeditarnosté v n. [Věním]	60
6. Debet cis. jez. I. + pohřbování bon. rakoc.	64
7. Přiblížený náboženský obraz všech doplňků k Věním Starově	90

Učebnosti:

1. Poslední kůra ve Starově	69
2. Křesťanství nadpř. u Starově	70
3. Práha lidu ve Starově	71
4. Německý kaplan pro Starově	72
5. Mlárení upom.	74
6. Domáci pečení chleba	78
7. Velký potar na dolním konci	81
8. Misk + dolní kůra rdi	82
9. Pád kovářské dílny	83
10. Pšed pšedy ve Starově	84
11. "Sosiřna a mšedle"	85
12. Zátopa + r. 1891	88